KNIHOVNA

student 23

TÝDENÍK MLADÉ INTELIGENCE
Ročník IV. 5. června 1968 Cena 1 Kčs

SVAZ VYSOKOŠKOLSKÝCH STUDENTŮ ČECH A MORAVY BYL USTAVEN 26. KVĚTNA 1968 V OLOMOUCI.

DOPIS REDAKCE SVAZU VYSOKOŠKOLSKÝCH STUDENTŮ str. 2

PŘESNĚ PŘED ROKEM ODJELI NARYCHLO Z MONSTRÓZNÍHO SJEZDU ČSM DELEGATI ZE STŘEDNÍHO VÝCHODU

DEBÓRÁ

Že vlasy splývaly volně mezi Jisráélem,
že se lid chtěl však bít, Jahveho chvalte!
Králové, slyšte a napněte sluch, knížata země!
Chci Jahvovi zpívat, chci hrát Jahvovi, jisráélskému bohu!
Jahve, když vytrhl od Seíru a když ses bral ze země Edóm,
chvěla se země, nebe se otevřelo a proudy vod lily se z oblak.
Hory se zachvěly před zrakem Jahvovým,
i hora Sínaj se chvěla před zrakem Jahveho,
jisráélského boha.

Za dnů Šamgára, syna Enáthova, a za dnů Jáélinných,
ustaly karavany a ti, kdo šli
stezkami, chodili po cestách křivých.
Nebylo vůdců v Jisráéli a nebylo mstitelů,
až jsi povstala ty, Debóro,
jak matka v Jisráéli!
Nové bohy si vzali, kterých neznali dosud,
a nebylo nikde štítu ni oštěpu.
A přece bylo čtyřicet tisíc v Jisráéli!

Mé srdce je s vámi, jisráélskými vůdci,
s těmi, kdo v lidu chcete se bít!
Chvalte teď Jahveho! Vy, kteří jezdíte na bílých osličích,
vy, kteří sedáte na kobercích
a kteří chodíte po cestách karavan,
vypravujte již o hlasech, které se děli o kořist u napajedel!
Tam již zpívají o všech Jahvových činech
a o spravedlivé vládě Jahvově nad Jisráélem,
když Jahvův lid ke branám sestupoval.

Vzhůru, Debóro, vzhůru!
Vzhůru, vzhůru, a zpívej vítěznou píseň!
Ty, Báráku, veď své zajatce, synu Abinoámův!
Vytáhli slabí proti nesmírné moci,
lid s Jahvem táhl proti smělému nepříteli.

Z kmene Efrájím přišli potomci Amálekovi,
za nimi Binjámin s lidem, z Machíru přišli vůdcové lidu
a z kmene Zebúlún ti, kdo drželi berly.
I starší z kmene Jissáchár s Debórou šli.
A s Jissáchárem i Bárák, který byl poslán do údolí
po jeho stopách.
V oddílech Reúbénových se radili dlouho.
Proč, kmeni Reúbén, jsi seděl a mlčel
po ohradách?
Abys jen naslouchal mekotu stád?
V oddílech Reúbénových se radili dlouho.
Proč Gil'ád si leží za Jarděnem, proč zůstal u lodí Dán?
Kmen Ášér sedí na mořském břehu a žije v zálivech svých.
Jen Zebúlún pohrdl žitím až k smrti
a Nejtáli na horských pláních!

Králové přišli a bojovali,
válčili králové kenaánští u Taanách při vodách Megiddó,
stříbro však nevezou domů!
Hvězdy se s nimi pustily v zápas a z drah svých se bily
se Siserou.
Potok Kišón je splavil. Proti nim valil se Kišón!
Těžce jsi, duše má, dolehla na ně!
Kopyta koňská tepala půdu, jak prchali tryskem.

Proklínejte teď Meróz, dí posel Jahvův,
proklínejte lid jeho,
že nepřišel na pomoc Jahvovi, pomoci Jahvovi, hrdinům jeho!
Požehnána buď Jáél mezi ženami,
Chéberova žena z rodu Kéní,
mezi ženami v stanech žehnána buď!
Vody si žádal, mléko mu dala,
ve skvostné misce smetanu nesla.

A její ruce sahaly po kolíku a pravice její
vzala kladivo těžké.
A udeřila Siseru, rozbila hlavu a protkla, probila skráň.
K nohám jí klesl, padl a ležel.
K nohám jí klesl a padl
a tam, kde klesl, tam zabitý ležel!

Vyhlíží z okna matka Siserova,
vyhlíží z okenních mříží a říká:
— Proč odjel vůz jeho a nevrací se?
Proč neslyším rachot válečných vozů?
A nejmoudřejší z žen jejích jí odpovídají
a ona sama si odpověď dává:
— Jistěže našli kořist a dělí se o ni,
jednu či dvě dívky na každého,
kořist a pestrá roucha samému Siserovi,
kořist a pestrá roucha na hrdla kořistníků.

Tak, Jahve, nechť zajdou všichni tví nepřátelé!
Ti, kdo však milují jej, ať jsou
jak slunce vycházející ve vší své slávě!

PŘELOŽIL V. ŠRÁMEK
(z knihy starožidovské poezie — MF, 1968)

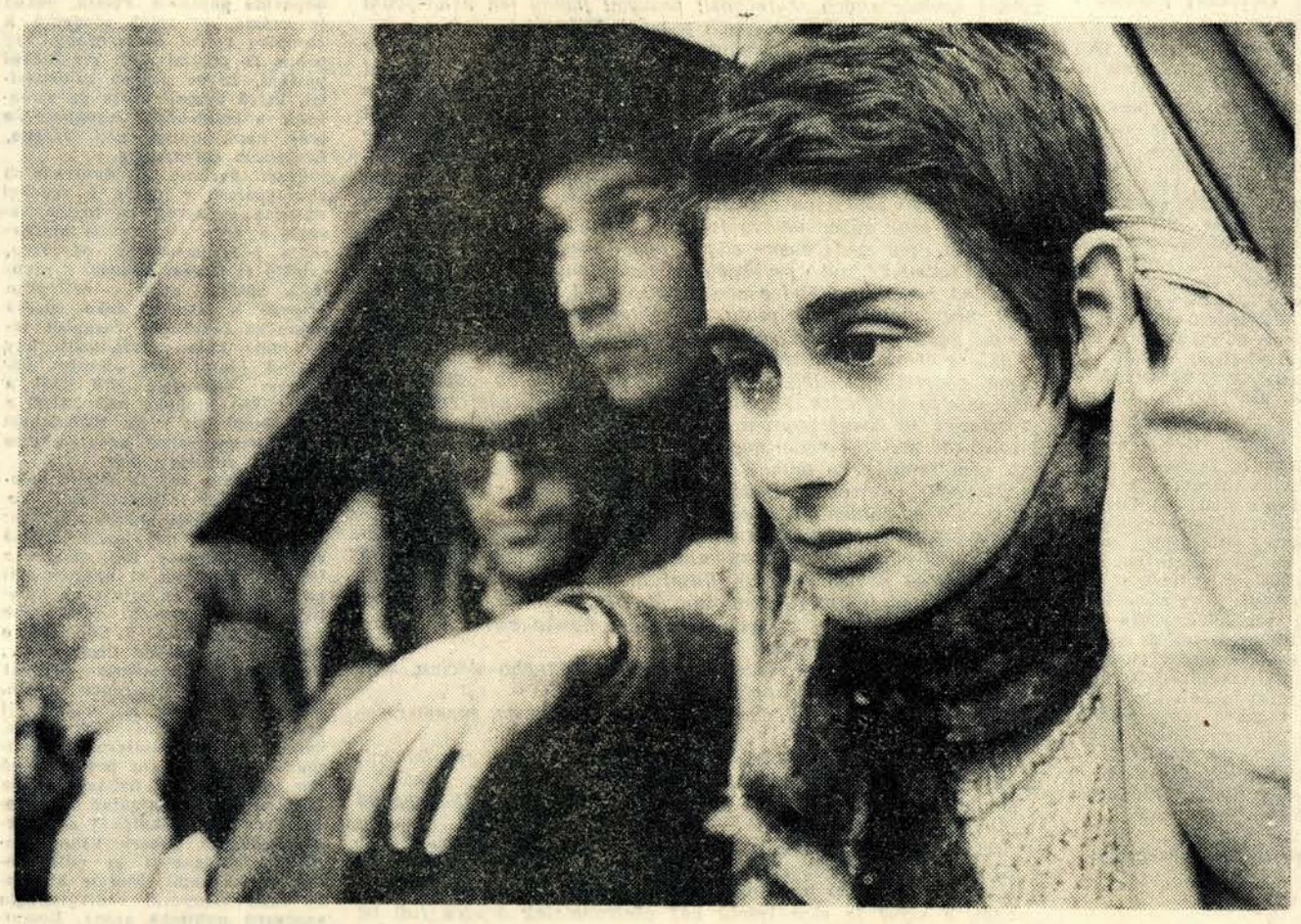

SNÍMKY PETRA HODANA K ČLÁNKU NA STR. 4

DEMOKRACIE NÁŠ CÍL?

Bohuslav Blažek

Československá komunistická strana se po dvaceti letech své vlády z určitých důvodů rozhodla, že smíme pod jejím vedením svést boj o něco, co před dvaceti lety odstranila, totiž o demokracii. Naše komunistická strana nás tím vyzývá, abychom jí vlastně pomohli v jejím boji se sebou samou, přičemž je přísně zakázáno nazývat tento boj bojem se stranou. Jsou to opět ž í v l y, které se v l o u d i l y, z n e u ž i l y...; neproměnně čistá s u b s t a n c e strany zůstala přitom vším špatným nedotčena, jen jaksi dvacet let spala, aby se nyní probudila a smetla ze svého povrchu to, co se za ni neprávem vydávalo. Kdo by mluvil o mocenském boji, umožněném situací dvacet let narůstající sociální a mravní krize, dotýká se samé substance, jež promlouvá ústy p r o g r e s í v n í c h, a budiž za to zatracen.

Jsou to okolnosti, vskutku krajně podezřelé pro každého, kdo není zrovna nakloněn víře v neproměnné substance (či alespoň v tuto substanci), avšak vylučovat možnost, že přes situaci vrcholící krize a přes nesporné faktory mocenských ambicí může jít ještě t a k é o vzpouru alespoň několika komunistů, jimž jde vskutku především o demokracii, to by neznamenalo nic jiného, než že jsme v převrácené podobě přijali právě to dvouhodnotové ideologické pojetí (kdo není s námi, je proti nám), za jehož pomoci se v uplynulých dvaceti letech i ty nejmenší zárodky demokracie zaplašovaly. Znamenalo by to vyloučit každou naději, krom naděje v revoluci proti komunistické straně — a vzhledem k jejím reálným možnostem krom naděje v n á s i l n o u revoluci.

Myslím, že vzhledem k našim národním zkušenostem s revolucemi je rozhodně moudřejší vstoupit na tu nejistou stezku naděje nikoliv v substanci komunistické strany, ale naděje v ty čestné, odvážné a zajisté také ambiciózní komunisty, kteří kromě avanturistického riskování také sdostatek projeví, že vědí, co chtějí, že vědí, co jejich nové heslo DEMOKRACIE vůbec znamená — a kteří budou už teď (kdy jindy?) ve smyslu této demokracie jednat. Dvouhodnotové ideologické schéma vystačí pro orientaci v účetnictví (má dáti — dal), ve věcech kvantitativních, měřitelných, mechanických — ale ve vysoce složité situaci dnešní společnosti spíše dezorientuje. Chceme-li skutečně v i d ě t — a ne se ze strachu či nenávisti uzavírat do slepoty — musíme důkladně a nejednoduše rozlišovat — a také si umět připustit pravdy, jež se momentálnímu vzplanutí naděje mohou zdát zbytečně pesimistické.

Komunistickou stranu neosvítil v lednu duch svatý — a slepota k nelidskosti života za minulých dvacet let zdaleka nebyla výsadou jen jejích členů. Teprve budoucnost ukáže, zda těch, kteří v i d ě l i — a kteří podle toho také jednali — bylo víc v komunistické straně či mimo ni. Komunisté však vždy měli tu mimořádnou možnost využít své faktické moci a dát tomuto svému prozření podobu jiného než jen zoufalého činu či neubližující pasivity. Je tragédií jejich organizační struktury, že jim takové jednání — a vůbec takové p o z n á n í — často právě naopak ztěžovala. Avšak proto, že měli i moc, spočívalo na nich i víc odpovědnosti.

Chtějí-li tedy být nekomunisté něčím víc než jen komunisty naruby, myslím těmi zfetišizovanými, substanciálními komunisty naruby, musejí si dovolit to riziko naděje, bez níž člověk není dost člověkem, musejí se chovat ke komunistům, ať už s nimi mají zkušenosti jakékoli, jako lidé k lidem.

Řekl jsem, že tato naděje znamená riziko, a dodávám, že naděje je přímo synonymem riskování, nehazardujícího, rozmyslného, k druhému člověku ušlechtilého riskování.

Jak však zaručit, aby se tato naděje neproměnila v slepé věření, jak zaručit, aby vykročení ze sebe nebylo „vypadnutím" ze sebe — a tedy opět do bláhového a vposledu nebezpečného fanatismu?

Je třeba především vidět komunisty takové, jací vskutku jsou, to je jako lidi, nikoli jako setrvačnou masu. Je třeba také s nimi hovořit jako s lidmi, nemluvit v nich s jejich příslušností — tedy s tím, v čem se od nich lišíme — ale s jejich lidskostí.

Lidské se obvykle vyskytuje v těsném spojení s nelidským. Je třeba vidět a znát i to nelidské na každém jednotlivém komunistovi a neustále s tím počítat jako se skutečností, jež se může někdy změnit, ale sotva naším momentálním citovým postojem. To jsou ty pravdy, jež se mohou náhlému vzplanutí naděje zdát zbytečně pesimistické: je možné, že Alexander Dubček by se dal pro demokracii i upálit, ale — nesmíme si tím být jisti (a ani to nesmíme nechat dojít tak daleko). Je nesporné, že vedle těch několika, v něž si troufám vkládat jisté naděje, jsou tu další a další, u nichž podíl osobních zájmů silně přerůstá to vyšší, dejme tomu celospolečenské.

Anglický utilitarismus, který se liberálně kochal harmonií osobních a celospolečenských zájmů, měl svou částečnou pravdu ve své době. Dnešku víc odpovídá adlerovská psychologie s její jezuitskou podezřívavostí, jež za každou pyšnou velikostí nalezne zasutý hřích komplexů. Avšak jsou činy, které žádná sebehlubinnější psychologie nevysvětlí. Jsou to činy, jimiž lze teprve definovat pojem člověka. Jsem pro to, abychom pro analýzu jednání a postojů našich komunistických spoluobčanů užívali všech myšlenkových nástrojů moderní filosofie a psychologie — ale pokud nepřipustíme, že jsou nejprve lidmi, zbavujeme tím ve smyslu oněch nejvyšších lidských činů lidskosti především sebe.

■

Vidět komunisty takové, jací jsou, vidět i ty, kteří se, honem obrátivše kabátce naruby, jenom vezou, a chápat i jejich roli v její celé platnosti: tedy jako přívažek na misce DEMOKRACIE... Ovšem skutečně rozpoznat hybatele od přívažků

(Dokončení na str. 3)

VÁŽENÝ PANE JANE BENEŠI,

s uspokojením jsem konstatoval, že jste ukončil svoji polemiku s panem dr. StB Kubíkem. Doufám, že mi jako Vašemu čtenáři dovolíte vyslovit přání, abyste se příště věnoval obecnějším pohledům na Váš případ a případy podobné. Je přece zbytečné se zabhajovat, když máte právo obviňovat. Jste tím povinen morálnímu kreditu, který Vám slovy přiznává i pan Kubík.

Já sám jsem byl v roce 1956 obviněn a odsouzen, že jsem se prý pokusil zorganizovat studentskou demonstraci s cílem prosazovat demokratizaci našeho zřízení. Mám to černé na bílém, v rozsudku Nejvyššího soudu. Bohužel jsem žádnou takovou demonstraci neorganizoval. Bohužel. Proč Vám to ale píši. Protože páni z StB, kteří si na mne nedokázali vymyslet nic kriminálního, snažili se tenkrát alespoň fantazírovat na téma: mnoho milenek — mravně zchátralé individuum. Když se i ty atraktivní milenky staly neudržitelné (bohužel), zůstalo se u té demokratizační demonstrace. Vynesla mi dva roky na Bytízu.

A tady jsem u kořene věci. V minulé době se u nás hodně psalo o podílu IG Farben na stavbě nacistických koncentračních táborů. Ještě ale nikdo nenapsal o podílu uranových dolů (nechceme-li rozebírat ještě vyšší souvislosti) na stavbě našich koncentráků. Dlouhodobí muklové mi vyprávěli, že vždy, když se objevil nedostatek pracovníků, přišla vlna zatýkání. Domnívám se, že kdyby se Vám podařilo snést dostatek důkazů těchto souvislostí, byla by to práce, která by pomohla osvětlit pozadí hořkého osudu přibližně 100 000 lidí (nepočítaje v to rodiny). Rozhodně by to byla práce záslužnější než zmíněná Vaše již veselá filipika proti smutnému panu Kubíkovi.

Držíme Vám palce.

Pavel LEVÝ, Pardubice

Sám A. Dubček

(Student 19)

[...] Nejste sám, příteli, kdo se pozastavil nad zprávou, že dohodu za hlavu státu podepsal tajemník KSČ. Tedy politická strana, a ne představitel republiky. Dalo by se říci, že se nic nezměnilo. Alespoň to tak působí. Dosud TGM i dr. Beneš, K. Gottwald a i konečně A. Zápotocký takovéto smlouvy podepisovali sami. Snad je to zvyk z éry A. Novotného. Asi smutní pozůstalí. Možná, že také pracovní elán. [...]

Ausgerechnet Večerní Praha

otiskla k rozhovoru dr. Kotláře s B. Weigelem, v němž B. Weigel přiznává barvu a hodně vlastní fantazie v článku ve Spiegelu před třemi roky k případu Jana Masaryka, tuto větu: „Po třech letech se chopil této rodokapsové historie I. Sviták v časopise Student a dal tím podnět k přešetření."

(Při této příležitosti se omlouváme ausgerechnet I. Svitákovi, že jsme jej u článku Ne trestu smrti [Student 22] opomněli uvést jako autora.)

Redakce

V ČÍSLE 24 NAPŘÍKLAD: Zločiny jsou promlčeny?; Muzeum rezoluce; Bylina o blanických rytířích (fejetón); Strach z odvahy (k událostem ve Francii); Varšavské memento (reportáž z Polska těchto dnů); Poprvé S-U-S; Sovětský leden (Dokumenty) II; I. Deutscher: Stalin (další pokračování)

STUDENT

Vychází ve vydavatelství Mladá fronta. Vedení redakce: Petr Feldstein, zastupující šéfredaktor; Tomáš Pěkný. Redakce: Dagmar Bendová, Miloš Beneš, Petr Hodan, Ladislav Kadavý, Miroslav Klomínek, Hana Vondřichová, Helena Votrubová.

Adresa redakce: Praha 1, Staroměstské náměstí číslo 17, telefon 220 283. Tiskne Mír, Praha 1, Panská 8. Redakce nevrací nevyžádané rukopisy. Rozšiřuje a objednávky přijímá PNS. Objednávky do zahraničí vyřizuje PNS — ústřední expedice tisku, oddělení vývozu tisku, Praha 1, Jindřišská 14. Předplatné ročně 52 Kčs, čtvrtletně 13 Kčs.

O NAZÝVÁNÍ SKUTEČNOSTÍ

Volání po tom, aby byly společenské skutečnosti nazývány opět pravými jmény, je dnes více než oprávněné, a proto také nikdo proti němu nevystupuje. Vždyť si každý z nás pamatuje z nedávné minulosti, co všechno se dalo skrýt pod obecné pojmy a nekonkrétní formulace, co všechno bylo s jejich pomocí zatracováno, proti čemu bylo s jejich pomocí útočeno.

Nová soustava řízení byla prohlašována za návrat ke kapitalismu — a tedy za protisocialistickou, kritika režimu osobní moci, která odezněla na IV. sjezdu Svazu čs. spisovatelů, za protistranickou, „strahovské události" za protistátní, atd. Spočívá však otázka nazývání společenských skutečností pravými jmény jen v nazývání skutečností? Nespočívá i v jejich pravých jménech?

Jak ukazují události posledních dnů, nazývání skutečností se překážky nekladou, ale s jejich adekvátními jmény není dosud všechno v pořádku. Tak například se stále častěji setkáváme s tvrzením, že se formují protisocialistické síly, které chtějí zneužít právě probíhající demokratizační proces u nás, ale blíže nebyly určeny ani tyto síly, ani to, co se u nich protisocialistického objevuje, resp. je jejich protisocialistický charakter určován příliš mlhavě: volání po opoziční straně, kritika minulosti, apod.

Existuje však vůbec nějaká formální definice socialismu, podle níž by se daly společenské síly a jejich ideologie hodnotit buď jako socialistické, nebo protisocialistické? Bohužel, vypadá to tak, že žádná formální definice socialismu, která by nám mohla pomoci, neexistuje. Jednak proto, že někteří společenskovědní pracovníci takovou definici socialismu odmítají, a jednak proto, že i když se někteří další shodují na tom, že pro socialismus je skutečně podstatné společenské vlastnictví výrobních prostředků, moc nám to nepomůže. Protože proti tomuto vlastnictví výrobních prostředků se dosud neozval ani jeden hlas, a proto je pro nás v současné době za kritérium toho, co je a co není socialistické, vzít nemůžeme. (Pro úplnost je však třeba dodat, že tito společenskovědní pracovníci dodávají, že samotný fakt společenského vlastnictví výrobních prostředků nestačí.)

Nicméně se domnívám, že jistá kritéria socialismu existují. Taková, která vyplývají z negativního vymezení socialismu, o které se například pokusil polský filosof L. Kolakowski v textu „Co není socialismus", který byl napsán, ale nepublikován, v roce 1956, a který koresponduje s našimi vlastními zkušenostmi a názory o tom, co socialismus není:

Společnost, v níž ten, kdo se nedopustil žádného zločinu, sedí doma a čeká na příchod policie.

Společnost, v níž je zločinem být bratrem, sestrou, synem nebo manželkou zločince.

Společnost, v níž je člověk nešťastný, když vysloví své mínění, a zůstane šťastný, když ho nevysloví.

Společnost, v níž se žije lépe tomu, kdo nemá vůbec žádné mínění.

Stát, kde může být občan odsouzen bez soudního přelíčení.

Společnost, jejíž vůdci jmenují sami sebe.

Stát, v němž není každému dovoleno cestovat do ciziny.

Stát, v němž je více špiclů než ošetřovatelek a více lidí ve věznicích než v nemocnicích.

Stát, kde se lépe žije zbabělcům než statečným.

Stát, jehož vláda určuje práva občanů, ale jehož občané neurčují práva vlády.

Stát, který ví, co chce jeho lid ještě dříve, než se ho zeptá.

Stát, který smí beztrestně týrat své občany.

Stát, kde filosofové říkají totéž co generálové a ministři, ale vždy po nich.

Stát, který si myslí, že má vždy pravdu.

Stát, v němž pracující nemají naprosto žádný vliv na vládu.

Stát, který určuje, kdo ho smí kritizovat a jak smí být kritizován.

Stát, kde lze vždy předvídat výsledky voleb.

Stát, kterému nevadí, že je nenáviděn, pokud se ho lidé obávají.

Stát, který si myslí, že jenom on může spasit lidstvo.

Stát, jehož vláda pokládá svoji moc za nejdůležitější věc.

Národ, který utlačuje jiné národy.

Stát, v němž občan odpovídá za své předky

atd. (viz Sešity pro mladou literaturu č. 20).

Přijmeme-li toto negativní vymezení socialismu, jehož některé rysy příkladmo uvádí Kolakowského text, znamená to, že protisocialistickými nejsou v žádném případě návrhy na opozici — systém například dvou politických stran na socialistických základech — svoboda slova a projevu, racionální kritika minulosti atd., ale naopak vystupování proti těmto návrhům, svobodě slova a projevu, racionální kritice minulosti atd., ať už se projevuje u nás, nebo je nám doporučováno ze zahraničí, protože je snahou o recidivu minulosti, a tedy snahou o nesocialismus.

Jiří Kroupa

Dopis redakce Studenta ustavenému Svazu vysokoškolských studentů

Dámy a pánové, dovolte nám několik slov:

Časopis Student se ocitl v paradoxní situaci. Už delší dobu drží dvojnásobný náklad proti nákladům minulých dvou let, a ani víc než 60 000 výtisků neodpovídá poptávce. Přesto, pokud je známo, je vztah studentů k časopisu velice rezervovaný. Prý proto, že přestal plnit své hlavní poslání, že se zabývá záležitostmi, které nemají místo na stránkách studentského časopisu. Že tedy není, nejstručněji řečeno, časopisem stavovským.

Chtěli bychom po dosavadních zkušenostech z práce v redakci důrazně upozornit na to, že časopis s úzce vymezeným stavovským programem je odsouzen, zvláště za dnešní situace, k rychlému zániku, nebo v nejlepším případě k živoření jako špatná náhražka fakultních časopisů, jako tomu bylo v minulosti, kdy náklad klesal pod přísným dohledem vydavatele (ÚV ČSM a jeho VŠR) hluboko pod 30 000 a kdy musel být svým technickým vydavatelem ročně dotován více než půl miliónem Kčs.

Domníváme se, že hlasy volající po větší „studentskosti" časopisu podléhají jednomu klamu: klamu o tom, co vlastně zajímá studenty. Nejsme tak dlouho z fakulty, abychom si nevzpomněli na to, o čem se mluví na kolejích a v hospodách: o návštěvě ruských generálů, o Němcích, o tom, co asi zakáže Císař atd... Nechceme a nemůžeme chápat studenty jako uzavřenou vrstvu. Jedině přirozené je, chápat ji jako velice aktivní složku toho, čemu se říká inteligence. Myslíme si, že by bylo protismyslné dát této vrstvě tiskový orgán (byť by jím eventuálně disponoval Svaz vysokoškoláků) na úrovni závodního, odborářského časopisu a rezignovat na politicko-kulturní časopis, kterým by tento svaz vstupoval radikálně do současné politické arény. Domníváme se, že v poslední době, za cenu personálních změn, za cenu určitého omezení čistě studentské problematiky, jsme zárodek takového časopisu svými skrovnými silami připravili.

Je nutno si uvědomit, že časopis Student, jako kterékoliv periodikum, existuje v určitém ekonomicko-politickém prostředí, že existuje v prostředí profesionálního, konkurenčního boje. V tomto prostředí časopis v poslední době začíná být pojímán — na rozdíl od dřívějších dob — jako výrazné politické faktum. Bylo by škoda pro svaz, kdyby se chtěl zbavit této devizy: devizy kreditu a rozsáhlé publicity.

Redakce ve chvíli, kdy začalo být jasné, že je časopis ohrožen — a tento stav ve velice vyhraněné podobě trvá — připravila pracovní elaborát o poslání časopisu; tento text vahou svých podpisů podepřela řada českých spisovatelů, publicistů, filmařů a pražských studentů. Dovolte, abychom z něho citovali:

... Základní determinací časopisu Student zůstane to, co je i hlavním určením vrstvy těch, kteří studují na vysokých školách. Tvoří zvláštní sociální skupinu s určitými výsadami, z nichž nejdůležitější je ta, že jsou relativně nejméně vtahováni do každodenního procesu obstarávání, že si uchovávají poměrně největší sociální a myšlenkovou nezávislost. Z těchto privilegií vyplývá i specifická noetika a etika této skupiny: její druh vidění reality, její přístup k ní. Studenti mohou být více otevřeni ideálům, konfrontacím, projektům v dané chvíli utopickým, mají odvahu riskovat, dovedou být maximalističtí. Nedostatek empirie jim vlastní se tak může stát společensky pozitivním činitelem...

(V tomto duchu a na této úrovni si představujeme kodifikaci našeho vztahu vůči studentům.)

... Studenti mají své ryze studentské starosti a potřeby, které se musí řešit mezi nimi, s nimi a pro ně. Soudíme však, že zde by mohly nejlépe posloužit živé a dobře dělané fakultní časopisy. Student by ovšem nikdy nesměl fungovat jako dobrý důvod pro jejich likvidaci. Měl by zásadně reagovat na ty studentské záležitosti, které mají určitý přesah, kde se právě studentská společenská skupina jeví jako experimentální model celé společnosti...

Některé záležitosti, např. rozšiřování základních úředních zpráv, usnesení vedení svazu atd., by se daly řešit eventuální dohodou přirozeně s přihlédnutím k ekonomických faktorům. Svaz, a hlavně jeho vedení, by si měl uvědomit, že ÚV ČSM raději kryl obrovský finanční schodek, než by si pálil prsty s jakýmkoliv časopisem, který by mu byl svým radikalismem a řekněme nonkonformitou nepohodlný. Je to přirozený postoj každé stabilizované instituce.

Svaz by neměl podlehnout v tomto smyslu utilitárním požadavkům.

Za krátkou dobu, od února do března, kdy jsme se jako první československý časopis distancovali od svého vydavatele, se nám podařilo nejen postavit Studenta ekonomicky na nohy, ale dosáhnout toho, že se s ním počítá jako s rovnocenným partnerem ve struktuře československého tisku. Kdyby ještě navíc byly časopisu poskytnuty alespoň běžné technické podmínky... ale těmito problémy vás nebudeme unavovat. Nejde o to, studentům časopis vzít, ale dát jim právě list, který by se jimi inspiroval a který by jim zároveň inspirátorem byl.

Jsme přesvědčeni o tom, že prostřednictvím časopisu by byla výrazně posílena autorita studentského hnutí ve společenském povědomí, budou-li představitelé studentstva k této záležitosti přistupovat bez naivity a s reálným odhadem k toku věcí budoucích, jež, jak se zdá, nelze vidět příliš růžově.

Petr Feldstein,
Ladislav Kadavý,
Tomáš Pěkný

Tento text je proti původnímu dopisu, předanému delegátům sjezdu v Olomouci dne 26. 5., stylisticky upraven a vedle jeho autorů s ním souhlasí všichni ostatní členové redakce.

K JEDNÁNÍ OLOMOUCKÉHO SJEZDU A PROBLEMATICE SVAZU VYSOKOŠKOLSKÝCH STUDENTŮ SE VRÁTÍME V PŘÍŠTÍCH ČÍSLECH.

OSTRAVA,

14. května 1968

Dělnický výbor na obranu socialistické demokracie na dole Doubrava zasílá všem studentům srdečné pozdravy a nabízí jim plnou morální podporu v současném demokratizačním procesu. Pokud jsou snahy nás dělníky oddělit od nastávající inteligence — studentů, jsou to snahy, s kterými my dělníci nemáme nic společného.

Za dělnický výbor na obranu socialistické demokracie: Nagy Vilém, Černý Jindřich, Prokeš Jaroslav, havíři dolu Doubrava.

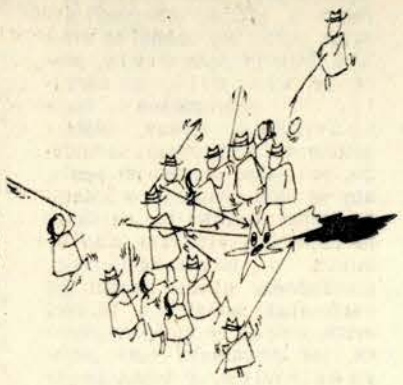

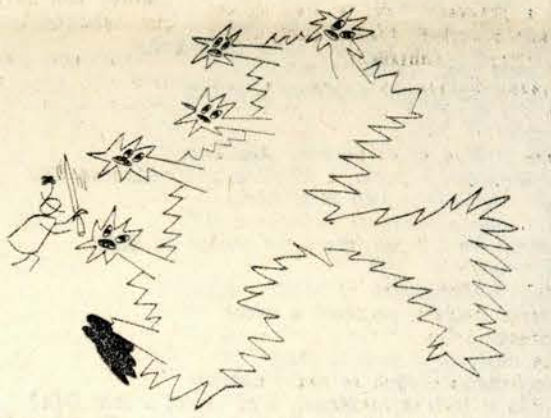

KRESBA IVANA STEIGRA

U NÁS V BENEŠOVĚ

Od roku 1949 nebylo téměř týdne, aby pověstné temné kouty školských a kulturních odborů při nár. výborech nedoručovaly knihovnám fermany ministerstva Kahudova o vyloučení „nevhodné a zastaralé" literatury. Tak eufemisticky zvalo se mravní násilí, páchané na knihovnách, odkud putovaly do sběren a nenasytného „Ústavu dějin" ty tisíce knih, jež knihovníci s nasazením hlavy zachránili za okupace. Začalo to podvodem, když se pořádal sběr „nečtených a nepotřebných" knih, domněle k usnadnění vydávání Jiráskových spisů. Šlo o kamufláž systému, hodného vůle Dareiových satrapů, aby byl národ zbaven písemnictví prodchnutého duchem českým a oktrojována mu cizácká ideologie, v době, kdy už vlastně ani žádných českých novin nebylo.

Když selhal pokus zhanobit Masaryka pamflety hodnými hilsneriády, sáhlo se k umlčení jeho jména a za policejní asistence vyndavány jeho věci z knihoven a hned vzápětí literatura sokolská, legionářská. Náš člověk nesměl se dovědět nic o bráškách, co bojovali za republiku na magistrále, u Terronu, Vousiers, na Doss Alto. A tak šli do stoupy: Beneš, Medek, Kopta, Zeman, Sychrava, Loga], Plvko, Fibich, Čulka, Němeček, a z druhé války zas Jan Masaryk, Stránský, Ripka, Vojta, Beneš, Clementis, Haberman, Bechyně, Šrámek, Mucha, umlčen vnitřní odboj let 1914—18, Kramář, Herben, Šámal, Scheiner, pak filosofové Drtina, Chalupný, Úlehla, Trnka, Dratvová, Vorovka, historici Pekař, Krofta, Kalista i ti: Dolenský a Kosina, co psali mládeži; koryfejové čes. písemnictví (Arne Novák), pak zakladatel Sokolstva Tyrš, o české vědě nemluvě, aby stať nenarostla do nežádoucích rozměrů.

U nás v Benešově u Prahy — obdobně ovšem i všude jinde, octly se na indexu slavné věci vydávané v ELKu, v DP, Standard Library, Topičovy Bílé Knihy, edice Sfinx, ze sta svazků autorů zůstala pouhá torza. Z cizích zmizeli Mitchell, Bucková, Bromfield, Merežkovský, Arcybašev, Averčenko, Duhamel, Maurier, Maurois, Mauriac, Malraux, Hemingway, Majocchi, Gide, Barrényi, Gudmundson, Priestley, známý cyklus Uptona Sinclaira i Lewis Sinclair, Hilton, Davenport, D'Annunzio, Kormendy, Caine, Farrére, Fallada, Huxley a tak bez konce dál. Z našich ti ruralisté, co seděli léta v kriminále, a nikdo neví proč: Křelina, Knap, Prokůpek, dále Hostovský, Svatoš, Jahoda, Rosůlek, celý Karas jako za Němců, řada věcí od Jos. Svátka, ti študáci od Žáka, Laichter, Mnišková (Polka), Hloucha, Havlasa, Ibáněz (Španěl) etc. Milovníci dobrodružství přišli o autory: Gregory, Grey, Raine, Marschal, Doyle, Simenon, Campbell, Kyne, Cullum, Knibs, Chisholm, i ten náš Fiker a brněnský Štefl. Nebylo co nabídnout klukům: ty mayovky šmahem vyřazené, ač v SSSR se tiskly, Vernea: Carův kurýr, kosmické fantasie Trosky, došlo i na Káju Maříka, Karafiátovy Broučky, Ferdu mravence, to jako, že je tam zmínka o Pánu Bohu. Těžko dělat soudce nad t. ř. literárním brakem, ale byli zájemci o Ohneta, Haise-Týneckého, táborského Máriu, co 1942 nasadil hlavu za robespierrovských dnů heydrichiády, babičky, co perou Mahlerovou, Kizlingovou... Nejhůře byly na tom slečny z měšťanky (vyndali jim dívčí románky: Hüttlové, Mittenhubrové, Štaflovou, Radoměrskou, Türnerovou, Brejchovou, i tu svéhlavičku Krásnohorské. Také ta asi ohrožovala státní zájem...

Brixenský mučedník měl skepsi co do komunismu, ergo propadla konfiskaci jeho „Čítanka", Herbenův Hostišov zas, protože tam sedlák stojí pevně na své hroudě a je hotov každého, kdo by mu tam vstoupil, hnát... Sokol-Tůma zavání antisemitismem, když psal o německo-židovských vyděřidušich v Bezručově kraji. Také Březina Ot. a ovšem Karel Čapek vzali za své, i ten Marten a quisling Hamsun. Böhnel, pohádky Dewettera, celý Flos. Difficile satiram non scribere... Novokřtěncům nikdo nebývá dost horlivým u víře... Různým těm osvětovým inspektorům, s prominutím třebas měšťanky. Měl jsem jako ředitel OLK šéfem vedoucího IV. odboru ONV Jos. Příborského, komunistu, dnes řídícího učitele Skramníky u Českého Brodu, krajského inspektora Rud. Petráně z KNV, předsedou knihovní rady ing. Jar. Němce, dnes kdesi na vnitru. V zájmu pravdy musím konstatovat, že tito soudruzi nesouhlasili s takovým ničením 60tisícové knihovny, jak jsem ji budoval po 18 let, než také mne vyhodili z národa, poslali se žebráckým důchodem do penze. Deset slečen sedí na místě, kde byl jsem sám, vykazuje ročně na 100 000 půjček, víc jak 15 tisícům návštěvníků, kromě muzea, kde jsem zdarma dělal po léta kustoda. Ale musím ukázat na jakousi horlivou metodičku z kraje, Jar. Petráskovou, velmi, velmi blízkou s. Lipovskému z min. školství, odbor knihoven, kteří mají eminentní zásluhu, že pohřbili knihovnu, budovanou tak dlouho, za cenu všech dovolených, za léta bez dne nemocnosti. Jaké spousty natropila tato dáma arogantně vystupující ve středočeských knihovnách! Členové rad národních výborů nikdy o knihovnu nezavadili, do knižních anket řádkem nepřispěli a přitom měli dojem, že knihovník dost dobře nepropaguje marxisticko-leninskou literaturu. Sami ji nečetli. Bylo jim líto i mých úspěchů jako předsedy kruhu přátel přírodních věd a astronomie, kdy jsem zvával na přednášky dr. Linka, dr. Slouku (taky jeho „Pohledy do nebe" vyloučeny jako idealistické), sezval více lidí, než všechny masové organizace dohromady, dávaje k dispozici publiku své aparáty na pozorovatelně na škole.

Abdikoval jsem na to vše v uvážení, že namnoze nefungují hvězdárny, slouží jen k propagaci ateismu a dělají z královské vědy služku jedné ideologie, jako když biologie naražena na stejné kopyto, v boji proti tzv. objektivismu, kosmopolitismu, lysenkismu, jak o tom hovořeno na zasedání ÚV vedoucí strany. Teprve teď čtete o deformaci vědy, jež bez svobody bádání nemůže plnit své poslání. A 20 let z parlamentu, Akademie a vysokých škol nikdo, až na výjimky, nezvedl hlas proti rabování knihoven, ze strany těch, kdo se shrbeným hřbetem přijímali vyznamenání a tituly... „Za posměchu tretu z plechu", jak dí největší náš krajan Svatopluk Čech...

Karel Švestka

SOVĚTSKÝ LEDEN

DOKUMENTY

Zatímco řecká dívka protestovala před řeckým velvyslanectvím v Praze pětidenní hladovkou za svou nevinně uvězněnou matku, nedostala jsem už tři měsíce dopis od své moskevské známé, která spolu se sto dvaceti kulturními a vědeckými pracovníky podepsala protestní dopis proti odsouzení spisovatele Alexandra Ginzburga; pouze jsem se dověděla, že moje známá byla vyloučena ze strany, propuštěna ze zaměstnání a že na mé pozvání do Prahy nepřijede.

Zatímco s řeckou dívkou drželo hladovku několik českých studentů a náš tisk o jejich činu denně se sympatiemi informoval, o sovětských literárních procesech se u nás neví nic. Naše noviny přejaly jen oficiální zprávu TASS (letos v lednu o Ginzburgovi, před několika lety o Siňavském a Danielovi); z těchto zpráv však nebyl nikdo moudrý, v podstatě se nevědělo, oč vlastně jde.

Zatímco literární měsíčník Moskva tiskne v jubilejním říjnovém čísle (10/1967) báseň S. Smirnova o Stalinovi, v níž se mimo jiné říká: O největším ze všech kapitánů / hlásali jsme ódy do všech stran. / Když nám v noci vyzváněli hranu, / životu nás vrátil kapitán. / Dal rozhoupat k boji všechny zvony, / on byl naše velikost a vzmach. / Malovali jsme ho na ikony, / zbožňovali jsme ho v modlitbách! — nevychází v SSSR Solženicyn, rukopisy mnoha knih leží na dně zásuvek, film „Andrej Rubljov" stále nepřichází do kin, atd.

Lenin řekl, že lhát se nemá ani nepříteli. Tiskneme-li dnes zkrácené znění řeči advokáta Zolotuchina, obhájce Alexandra Ginzburga, přednesené v moskevském Městském soudu dne 12. ledna 1968, nečiníme tak pro senzaci, ale právě v zájmu pravdy, tím spíš, že my přece jsme přátelé a chceme jimi zůstat (n avěčné časy).

ŘEČ ADVOKÁTA ZOLOTUCHINA OBHÁJCE ALEXANDRA GINZBURGA

(Zkráceno.) z 12. 1. 1968

Chtěl bych začít tím, že včera došlo v projevu státního žalobce k jednomu nedorozumění. Mluvil jsem pak s prokurátorem a přesvědčil se, že šlo skutečně o nedorozumění. Přesto chci učinit v tomto smyslu prohlášení.

Prokurátor ve své řeči náhodně pronesl, že Ginzburg je hlavou uzavřené sekce NTS (protisovětská emigrantská organizace — pozn. překl.) v Moskvě.

Soudce: Soud to pochopil jako přeřeknutí.

Advokát: Mohu tedy přejít k objektivní analýze okolností. Žaloba Ginzburga obviňuje z následujících přečinů:

1. **Sestavil tendenční sborník materiálů týkajících se případu Siňavského a Daniela.**
2. **Prostřednictvím Galanskova odeslal tento sborník nelegálně do NTS.**
3. **Předal Gubanovovi novinové výstřižky protisovětského obsahu v jazyce norském, dánském, italském a francouzském.**

... Chtěl bych promluvit ještě o jedné okolnosti, která vytváří složitou morální atmosféru na tomto procesu. Státní žalobce ve své řeči několikrát opakoval, že Ginzburg choval protisovětské názory. Jak známo, přesvědčení jako takové trestné není. Kromě toho mám za to, že neexistují důkazy Ginzburgových protisovětských názorů nejen pro dobu inkriminované činnosti, ale ani pro dobu předcházející ...

Jaké motivy přivedly Ginzburga k sestavení sborníku materiálů o případu Siňavského a Daniela?

Případ Siňavského a Daniela byl prvním otevřeným procesem, při němž se za přečin dvou spisovatelů považoval obsah jejich děl. I dříve jsme znali případy, kdy byli spisovatelé ostře kritizováni a nazýváni protisovětskými za obsah svých knih. Tak to bylo s Bulgakovovými Dny Tribunů a s Pilňakovým Rudým stromem. Pamatujeme se na aféru kolem románu B. Pasternaka Doktor Živago. Nikdy však nebyl žádný z těchto spisovatelů volán k trestní odpovědnosti.

Proces Siňavského a Daniela byl neobyčejným procesem, a proto vyvolal velký zájem sovětské i světové veřejnosti. Pamatujete, kolik pozornosti mu věnoval tisk. Je pochopitelné že za této situace se Ginzburg snažil přečíst knihy, které byly materiálem pro tento proces. Zajímalo ho, jaká literární díla konkrétně mohou spisovatele přivést k trestní odpovědnosti. Přečetl si je tedy a hledal, že nemají kriminální charakter. A tehdy napsal dopis Kosyginovi, v němž vyjádřil svůj názor. Dopis napsal před vynesením rozsudku nad Siňavským a Danielem. V únoru byl rozsudek vynesen. I kdyby šlo o běžnou trestní záležitost, může mít každý člověk na rozsudek vlastní názor. Ale jde-li o rozsudek týkající se tak vážných problémů, vzbuzuje zřejmě ještě rozlišnější názory. Ginzburg patřil mezi ty, kdož považovali rozsudek za nesprávný.

Zde, na procesu, se bez vztahu ke Ginzburgovi hodně mluvilo o protisovětské emigrantské organizaci NTS. Nad celým procesem visí černý stín NTS. Právě proto považuji za svou povinnost říci i to, že nesouhlas s rozhodnutím soudu v případu Siňavského a Daniela vyslovily i osoby, jejichž politická bezúhonnost nevyvolává v nikom pochyby. Chtěl bych připomenout dopis šedesáti dvou spisovatelů na obranu Siňavského a Daniela, mezi nimiž byl Čukovskij, Erenburg, Kaverin a jiní. Autoři dopisu poukazují na to, že činnost Siňavského a Daniela nepovažují za protisovětskou. Říkám to proto, abych zdůraznil, že Ginzburgova reakce nebyla jediná.

Ani pokroková veřejnost Západu se nechovala k tomuto procesu lhostejně. Jak reagovali ti, které právem považujeme za opravdové přátele naší země? Ve sborníku materiálů o Siňavském a Danielovi je dopis L. Aragona, v němž Aragon záporně hodnotí tento proces. (Advokát cituje dopis.) Ve sborníku je i prohlášení generálního tajemníka anglické komunistické strany, který nesouhlasí s tímto procesem.

Ginzburg považoval rozsudek za nesprávný. Jak se má zachovat občan v takovém případě? Buď zůstane lhostejný, nebo může veřejně reagovat. Občan může buď lhostejně přihlížet, jak ozbrojený doprovod odvádí nevinného člověka, nebo se může tohoto člověka zastat. Nevím, čemu z obého dá soud přednost. Myslím však, že chování aktivního člověka bude občanštější. To je všeobecný pohled na problém, který lze aplikovat na malý i velký protest, zejména v případech, kdy je člověk přesvědčen o správnosti svého hodnocení. Doufám, že o tom obžaloba nepochybuje.

Ginzburg udělal všechno, aby pomohl Siňavskému a Danielovi. Soud zde Ginzburgovi správně vytkl, že se má v takových případech obracet na Nejvyšší soud. Ginzburg to neučinil. Proč? Protože mnohé takové apelace zůstaly bez odpovědi. Ginzburg předpokládal, že shromáždí-li veškerý materiál o procesu Siňavského a Daniela a dá jej k dispozici vyšším instancím, bude to jediná a nejúčinnější pomoc Siňavskému a Danielovi. Ginzburg se dal do práce, kterou zakončil začátkem listopadu 1966.

Nyní bych rád odpověděl na otázku, je-li tento sborník kriminální a protisovětský. Odpověď na tuto otázku nacházím ve formulaci obžaloby, která nepovažuje sborník za protisovětský, nýbrž za tendenční ...

Sborník obsahuje 150 dokumentů, které se dělí do tří částí. První část: ohlasy sovětského a západního tisku. Druhá část: zápis procesu samého. Třetí část: ohlasy tisku a mnoho dopisů veřejnosti, týkajících se rozsudku. Kategoricky a naprosto odpovědně prohlašuji, že ve sborníku je s maximální pečlivostí zastoupen veškerý sovětský tisk, včetně moskevských a periferních listů, který se Ginzburgovi podařilo sehnat; tedy tisk, jehož hlediska jsou přímo protikladná názorům Ginzburgovým i ostatních protivníků procesu a rozsudku. Obě hlediska jsou tedy zastoupena ve sborníku stejně. A to, že lze nazvat tendenčností? Nazval bych to objektivitou. Jsem přesvědčen, že všechny materiály přístupné Ginzburgovi byly bez výjimky zařazeny do sborníku, a žádám soud, aby zprostil Alexandra Ginzburga viny v tom smyslu, že jím sestavený sborník materiálů o případu Siňavského a Daniela tendenční není.

Dále je Ginzburg obviňován z toho, že mezi sto padesáti dokumenty sborníku jsou dva protisovětské dokumenty: leták podepsaný „Odpor" a „Dopis starému příteli", které prý dodávají sborníku protisovětský charakter. Na tomto základě je Ginzberg obviňován z protisovětské agitace a propagandy. Sám Ginzburg vysvětlil, že nepovažuje tyto materiály za trestné. Je to jeho osobní hledisko, které se může zdát státnímu žalobci nepřesvědčivé. Navíc Ginzburg před soudem řekl: „I kdybych je považoval za trestné, přece bych byl nucen zařadit do sborníku i tyto dva dokumenty, neboť v nich uvádím i takovou reakci jednotlivých představitelů inteligence, kterou uvést musím, snažím-li se především o objektivitu." A skutečně, ve sborníku jsou zastoupena nejrůznější hlediska. Jsou zde materiály o nezbytnosti další demokratizace v naší zemi, o rozšíření tvůrčí svobody, o upevnění prestiže naší země. Spolu s těmito materiály Ginzburg zařadil do sborníku leták „Odpor" a „Dopis starému příteli". Ale na důkaz Ginzburgovy viny podle článku 70 Trestního zákoníku RSFSR je třeba dokázat, že zařadil tyto dokumenty, z hlediska soudu trestné, s protisovětským cílem, jímž sledoval podrývání a oslabení sovětské moci. Dokonce i obžaloba považuje sborník za tendenční, nikoliv za protisovětský. Jeho cílem bylo zrušení rozsudku, nikoliv podrývání moci.

Dále obhájce podrobně vyvrací tu část obžaloby, v níž je A. Ginzburg viněn z předání svého sborníku za hranice SSSR. Dokazuje, že Ginzburg neměl v úmyslu rozšiřovat materiály za hranicemi, aniž tak učinil.

... Všimněme si Ginzburgova tvrzení. Říká: „Chtěl jsem sborník odevzdat, a také jsem jej odevzdal pouze vládním představitelům." Jeden exemplář Giezburg skutečně odevzdal KGB (Výbor státní bezpečnosti), leží na vašem stole. Vyšetřování zjistilo, že jeden exemplář sborníku Ginzburg ukazoval Erenburgovi. Svědkyně Stoljarovová potvrdila, že Ginzburg seznámil s touto prací Erenburga, který byl, jak je všeobecně známo, poslancem Nejvyššího sovětu. Pravda, Ginzburg odmítá jmenovat ostatní poslance. Ale jeho sborník je v současné době trestný a Ginzburg nemůže jmenovat tyto osoby, aniž by mu daly předběžně souhlas. A takové možnosti, jak jistě chápete, je Ginzburg nyní zbaven.

Takže vidíme, že Ginzburgova verze se alespoň částečně potvrdila. Ginzburg kromě toho při vyšetřování uvedl, že sborník mimo jiné dostal i předseda Nejvyššího soudu. Avšak vyšetřování neučinilo jediný pokus, aby se přesvědčilo o pravdivosti tohoto tvrzení.

Domnívám se, že Ginzburg osobně nenese podíl na tom, že se jeho sborník dostal na Západ. Je vám všem dobře známo, že za hranicemi byly otištěny rukopisy Galiny Serebrjakovové, memoáry Jevgenije Ginzburgové, atd. Svědek Levitin zde odpověděl na otázku, jakým způsobem se dostaly jeho články na Západ, že o tom nemá ani ponětí. Z toho vyplývá, že člověk nemusí vědět o tom, jakým způsobem konkrétně se dostanou jeho práce na Západ.

Nakonec bych chtěl promluvit o novinových výstřižcích, které obžaloba považuje za protisovětské, a které Ginzburg předal Gubanovovi. Jak bylo uvedeno, tyto materiály byly v jazyce norském, dánském a italském, které Ginzburg neovládá. Francouzsky umí Ginzburg velmi málo. Jak uvedl Ginzburg, dostaly se k němu výstřižky náhodou, když shromažďoval zahraniční materiály věnované případu Siňavského a Daniela. Jeho pozornost zaujalo několik článků, které zjevně neměly žádný vztah k případu Siňavského a Daniela, ale v nichž bylo velkými latinskými písmeny (o čemž se mohl soud osobně přesvědčit) napsáno slovo SMOG. Ginzburg neznal obsah těchto článků, ale pochopil, že se v nich mluví o smogu a odevzdal je Gubanovovi, který se problémem smogu zabývá. Aby se dokázalo rozšiřování pomlouvačných výmyslů, je nezbytné dokázat existenci úmyslu. Důkazem, že takový úmysl neexistoval, může sloužit fakt, že Ginzburg neznal obsah těchto článků. Z toho plyne, že ho nelze vinit z rozšiřování protisovětských materiálů.

Svědci Stoljarovová a Pinskij zde mluvili o Ginzburgově slušnosti a čestnosti, o jeho nesporné inteligenci, nadání, odvaze. Mám před tímto soudem čestnou výsadu nezůstat při charakteristice Ginzburgových morálních vlastností, neboť bez ohledu na to, jestli je dobrý nebo špatný, vás mohu s jistotou ubezpečit, že je nevinen.

Na závěr bych chtěl říci, že podle mého mínění obžaloba neposkytla dostatečné důkazy Ginzburgovy viny v protisovětské činnosti. Mám čestnou povinnost žádat pro Alexandra Ginzburga zprošťující rozsudek.

Za několik hodin po tomto projevu byl přečten rozsudek, jímž byl A. I. Ginzburg odsouzen k odnětí svobody na pět let do tábora s přísným režimem za navázání zločinného spojení s NTS v roce 1962, za sestavení protisovětských sborníků, za protisovětskou agitaci a propagandu.

Advokát Zolotuchin byl vyloučen ze strany a propuštěn ze zaměstnání.

DOPIS

Prvnímu tajemníkovi ÚV KSSS L. I. Brežněvovi.
Předsedovi rady ministrů SSSR A. N. Kosyginovi.
Předsedovi presidia Nejvyššího sovětu SSSR N. V. Podgornému.
Předsedovi Nejvyššího soudu SSSR A. F. Gorkinovi.
Generálnímu prokurátorovi SSSR R. A. Ruděnkovi..
Kopie: redakcím listů Pravda, Izvestija, Komsomolskaja pravda, Literaturnaja gazeta, Večernaja Moskva, advokátovi B. A. Zolotuchinovi.

Obracíme se k Vám, otřeseni nespravedlivým odsouzením A. Ginzburga.

Ze soudních materiálů, které jsou nám známy, jasně vyplývá, že byl souzen za sestavení sborníku dokumentů, týkajících se případu Siňavského a Daniela, přičemž však základem obžaloby byla jeho ničím a nikým nedokázaná spolupráce s NTS. Tento dojem posilují také články objevující se v našem tisku, které mylně informují naši veřejnost a zkreslují fakta zkoumaná soudem. Veřejné obvinění Ginzburga ze spojení s jakousi emigrantskou organizací bylo vyřčeno zřejmě proto, aby byl autor sborníku materiálů o procesu se Siňavským a Danielem zneškodněn.

Toto nelze hodnotit jinak než jako pokus o znovunastolení metod, jimiž se operovalo při procesech v roce 1937.

Podstata procesu se úmyslně zatemňuje fakty naprosto nesouvisejícími s věcí, jako bylo například objevení venezuelského státního příslušníka vybaveného „doličnými předměty" (a to až po roce šetření, několik dní před přelíčením).

Případ Alexandra Ginzburga chápeme jako přímé pokračování soudu se Siňavským a Danielem.

Plně se ztotožňujeme s prohlášením obhájce, advokáta V. A. Zolotuchina, že sborník, sestavený Ginzburgem, není ani záležitostí kriminální, ani tendenční.

Vše, co o tomto procesu víme, nám dává právo žádat okamžité přešetření případu A. Ginzburga.

(Podepsáno 120 sovětských kulturních a vědeckých pracovníků.)

Připravila VĚRA GRAFTNEROVÁ

(PŘÍŠTĚ DOKUMENTY II)

DEMOKRACIE NÁŠ CÍL?

(Dokončení ze str. 1.)

a jenom na ty sázet, jenom ty účinně podporovat — neboť jen v těch je jistá záruka pravosti... Ale jak je rozeznat, podle čeho?

Dejme tomu, že do roka a do dne bude u nás stav, který půjde při troše dobré vůle nazvat demokracií. Dejme tomu, že až za deset let, o to mi teď nejde: nastane prostě jednou bod, kdy bude ještě třeba naučit se v budově demokracie žít, vše bude zlepšitelné, vše bude třeba udržovat a rozvíjet: avšak ta novostavba tu konečně bude. CO PAK?

A tento bod, který se mnohým z nás zdá asi tak utopickým, že řeč o něm mají za luxus ne-li za odvádění pozornosti, právě tento bod považuji za klíčový v tom našem „obrodném procesu". Tento bod nám totiž může posloužit jako neomylné kritérium pro hluboké a ne jen hlubinné posouzení jednotlivých komunistů a poté i jejich organizace: tento bod D je otázkou a výzvou nám všem.

Protože demokracie, tedy vláda lidu, je jeden z historických způsobů politického uspořádání, sotva ideální, spíš nejpřijatelnější. Demokracie je pouze forma, metodika, struktura životního prostředí; ale otázka dále zůstává otázkou: jak ten život bude vypadat. Neboť demokracie sama o sobě neznamená samočinně ani štěstí lidí, tím méně smysluplnost jejich existence. I kdybychom si představili ideální, dosud v dějinách neuskutečněnou demokracii, jež by nebyla postavena na masovém obětování barbarů, otroků, vykořisťovaných či „sociálně slabých" ve prospěch jejího hladkého chodu, i kdybychom si představili demokracii neinzulární, neobklopenou hladovou většinou světa, i tehdy by tato demokracie sama o sobě znamenala sice mnoho, ale také nic: nic před tváří posledního smyslu lidského bytí, před tváří Člověka.

■

Upozorňuji však, že mi nejde o k o n c e p c e, že mi nejde o další kapitolu akčních programů, nazvanou Co potom. Vymyslet nosnou koncepci pro to, co dělat, až bude demokracie, sice zdaleka není snadné — ale nakonec i to se dá disimulovat. Jde mi o to, abychom se v činech svých a v činech svých bližních snažili nacházet, jak je toto jednání prozářeno vědomím j i n ý c h úkolů, podstatných úkolů, jež má člověk a pro jejichž plnění chce uskutečnit — jako pouhý předpoklad — zas jednou demokracii. Nabízím to jako kritérium — kritérium, podle něhož se nedá rozsuzovat a odsuzovat a jež je zakotveno vposledu jen v mém vlastním jednání: sledujme v lidech jejich směřování, ne jenom jejich momentální konání, posuzujme velikost, opravdovost a lidskou reálnost jejich motivů; hledejme, komu patří ne dnes, ale pozítří; snažme se rozeznat jejich a naši, především naši vlastní otevřenost vůči budoucnosti.

Pak uvidíme sebe i ostatní v plnosti své i jejich nelidskosti, aniž se za ní ztratí lidskost.

■

Demokracie nemůže být cílem — tak, jako jím nemůže být socialismus (každému podle zásluhy), ani komunismus (každému podle potřeby). A když už jsme u toho relativizování posvátných pojmů: poslechněme si, co praví J. G. Fichte svému národu v jeho pohnutých chvílích (Řeči k německému národu):

„Tři pověstná slova: humánnost, populárnost, liberálnost. Vyslovíte-li tato slova před Němcem, který nestudoval žádnou cizí řeč, jsou mu zcela prázdným zvukem, jenž mu zvukovou příbuzností nepřipomíná nic známého, a tak jej zcela vytrhuje z kruhu jeho a vůbec všeho nazírání. Snad jen to neznámé slovo svým cizím, vznešeným a libě znějícím zvukem vzbudí pozornost, takže si pomyslí: co tak vysoce zní, musí i něco znamenat. (...) Řekněte však Němcovi místo slova humanita slovo lidskost, jak je musíte doslovně přeložit, má-li nám být bez dalšího historického výkladu srozumitelné, a tu vám řekne: ale to není zrovna mnoho, když je někdo člověk, a ne divoké zvíře." Neboť „takové slovo mu musíte vysvětlit jako něco zcela nového a on pak tomuto vysvětlení může jen slepě věřit."

Fichtova polemika míří — za situace francouzské okupace — proti té vlastnosti románských jazyků, že jejich jádro je vlastně mrtvé, protože přejaly kromě označení smyslových věcí, jež lze kdykoliv ověřit, od nového a rozvinutějšího (latinského) jazyka i označení věcí nadsmyslových — a přitom už ani nemají možnost si je nějak „přeložit", jít ke smyslovému původu analogických vyjádření. Čeština hodně přejímala, ale tuto možnost ověření „překladem" si naštěstí ponechala. Máme-li tedy být věrni své řeči, nemůžeme se už jen proto spokojit s lidskostí, a tím méně s lidovládou jako s cílem a smyslem našich či světových dějin.

BOHUSLAV BLAŽEK

KRESLIL IVAN STEIGER

Kresba z podzemního časopisu Realist

LYNDON PIGASUS PIG

Po zimě, během které hnutí hippies i se svými symbolickými květinami jaksi ovadlo a vypadalo to už na jeho poslední tažení, ve kterém řada příslušníků komun odcházela zpátky domů a do škol, a ti nejvěrnější zapalovali ohně na počest smrti, začala nyní pučet nová odnož hnutí mladých, které sdružuje jedině slovo — protest.

Říkají si Yippies (Yip Youth International Party), jakási internacionální strana mladých, kteří nejsou pesimističtí nad koncem hippies a vstupují do života prostřednictvím svého zvláštního druhu antického protestu. Je to neorganizovaná směs mladých, kteří se před dvěma měsíci spojili v Manhattanu kolem hrstky nejvytrvalejších aktivních hippies. Nyní doufají, že získají většinu těch, kteří se zklamali nad teoriemi nenásilnosti a všemohoucností květiny, byť podávané se sebevětší láskou. Pravé jádro nové skupiny tvoří asi čtyři stovky nejvěrnějších různých národností. Yippies jsou optimisty; předpokládají, že se k nim postupně připojí všichni bývalí hippies, kterých bylo asi 250 tisíc. Už dnes jsou mezi těmi, které Yippies s radostí vítají, oblíbenci masy mladých amerických nespokojenců, jako je Timothy Leary, bývalý profesor, který dobrovolně opustil universitu a stal se hlavním ideologem hnutí hippies, básník Allen Ginsberg i se svým buddhismem, redaktor podzemního časopisu Realist Paul Krassner a Jerry Rubin, hlavní organizátor loňského podzimního pochodu na Pentagon.

Na rozdíl od masového hnutí hippies, ke kterému se hlásili hlavně teenagers, jsou první Yippies mnohem starší, většinou mezi 25—35 léty. Abbie Hoffman, jeden z vůdců, říká: „YIP je strana, jak říká poslední slovo — ne politické hnutí." Jejich politika je politikou zápalu. Šestatřicetiletý Keith Lampe zhodnocuje: „Náš postoj je v podstatě satirický . . ."

Zápal začíná s programem a ten je takový, že musí strhnout každého hippie k podporování Yippies:

žádáme zrušení války a zrušení poplatků na záchodech,

legalizaci psychedelických drog, jídlo zdarma,

transplantaci srdce pro Johnsona.

Dále je třeba obhajovat „mladistvý exhibicionismus". Je to oblíbený zvyk, v poslední době předváděný v jednom velkém parku v San Franciscu, kde se padesát chlapců a dívek svléklo do naha a protestovalo tak vsedě před zraky kolemjdoucích.

K prvním akcím Yippies patří oslava jara, pro kterou si vybrali velkou halu hlavního newyorského nádraží. Sešlo se asi 3000 mladých v rituálních úborech, se zvonečky a korálky, s balónky a třaskavými kuličkami. Za zvuků písně „Vezmi si marihuanu" se svíjeli pod velkým Ypsilonem na transparentech. Vzali útokem informační budky a ulámali ručičky u nádražních hodin. Malovali po stěnách a předávali si marihunoavé „cigarety míru" od úst k ústům přímo před hlídkující policií. 61 jich bylo zatčeno; tím vstoupili do konfliktu a zahájili permanentní protest. Zmlácení, ale vytrvalí, se vydali na cestu do Central Parku, kde „yipali" na slunci.

Akce „demolice" však není tím jediným, čím na sebe tato skupina upozorňuje. Svou nespokojenost nad znečišťováním vzduchu v New Yorku dali Yippies najevo tím, že vtrhli do manhattanských kanceláří, ověnčili sekretářky černými chryzantémami, úředníky posypali sazemi a po celé budově rozhazovali kouřové bomby.

Policii parodovali tím, že sami inscenovali před svítáním razii proti požívačům narkotik. V květnu zahájí Yippies indiánský tanec duchů od pobřeží k pobřeží jako protest proti americké zahraniční politice. (Celá tato akce je symbolická — r. 1890, při jednom z posledních střetnutí indiánských válek, bylo více než dvě stě Indiánů při tomto tanci postříleno americkou kavalérií.)

Největší trumfy si však střádají pro Chicago. Poslední týden v srpnu zde chtějí uspořádat „Festival života" v komickém kontrastu s kongresem demokratické strany, který bude probíhat ve stejné době. U jezera v Grant Parku založí Yippies stanové město, kde se bude zpívat, tančit, hrát, představí se divadlo „guerrilla", své místo bude mít i tělomalba a meditování. Vyvrcholením slavnosti bude den, kdy parkem ponesou Yippies se vší okázalostí na modrém polštáři vlastního presidentského kandidáta. Bude jím Lyndon Pigasus Pig, mladý černobílý vepř, nyní pro tyto účely vykrmovaný na jedné farmě hippies v jižní Kalifornii.

Kromě toho chtějí protestující znemožnit přistání letadel s delegáty demokratického kongresu. Po celé letištní ploše uspořádají lie-in, stávku vleže. V případě, že se delegátům přece jenom podaří přistát, chtějí Yippies hbitě fingovat auta i řidiče, na demokraty údajně čekající, aby je odvezli do hotelu, naložit je a vyvézt daleko na sever, do Wisconsinu a tam je ponechat jejich osudu. Těžko by někdo vymyslel lepší zesměšnění. Jde o to, zda však takovéto organizované akce politického rázu budou masu, která nejraději rozbíjí a ničí, přitahovat. Předpokládají totiž určité úsilí a kázeň, kterou těžko mnozí vymění za pohodlí a absolutní nevázanost.

G. ŽEMLIČKOVÁ

Redakce časopisu Student

Podle § 19 zákona č. 81/1966 Sb. žádám, abyste v příštím čísle časopisu Student uveřejnili přiloženou opravu nepravdivých údajů z besedy „Likvidace mozkového trustu" (publikované v č. 21/1968 Studenta), které se dotýkají mé cti, a to na obdobném místě, stejným typem tisku a v obdobné úpravě, jak byly nepravdivé údaje uveřejněny.

Docent Jiří Boguszak, DrSc.

Doc. BOGUSZAK NAVRHUJE TENTO TEXT:

„Není pravda, že Jiří Boguszak, docent právnické fakulty UK, patří k lidem, kteří nás dnes diskreditují na všech mezinárodních fórech, jmenovitě na dvou kongresech u nás a na jednom v Německu. Není pravda, že při náhodném setkání s Petrem Koptou na podzim 1948 mu řekl, že se staneme jednou ze sovětských socialistických republik, a že to myslel vážně. Není pravda, že se angažoval infamujícím způsobem za války a že kariéristicky vstoupil do strany hned poté, co přijela Rudá armáda."

Jelikož se redakce nedomnívá, že záležitost je už jasná, vrátí se k ní podrobněji v některém z příštích čísel.

ISMUN

Je Mezinárodní studentské hnutí pro Spojené národy (International Student Movement for the United Nations), které vzniklo roku 1947 jako jedna ze sekcí WFUNA (World Federation of United Nations Associations), světové sdružení nevládních organizací při OSN, jehož zakladatelem a prvním předsedou byl náš Jan Masaryk. Cíle ISMUN jsou podle očekávání nanejvýš ušlechtilé: má rozšiřovat a propagovat mezi mládeží celého světa ideály Spojených národů (pacifismus, obrana základních lidských práv, sociální pokrok atd.). Hlavní sférou působnosti je výchova, edukace, neboli vyvádění lidí z říše zaostalosti a nevědomosti. Program je tedy globální a ISMUN funguje jako OSN v menším vydání, neboť se chce vyslovit ke všem aspektům sociálním ekonomickým, výchovným a humánním. Spolupracuje s ním úzce UNESCO (zřizování dokumentačních středisek v Africe, hnutí dobrovolníků do rozvojových zemí, pracovní tábory, atd.).

Jistě každého napadne, jaký má asi ISMUN význam v současné době pro nás. Československo usiluje již dva roky o vstup a dalo by se na prstech spočítat, kolik studentů o tom ví. Právě proto, že požadavek nevzešel z iniciativy členů, nýbrž jako dohoda mezi dvěma institucemi na nejvyšší úrovni (v našem případě aparátu ISMUN a ČSM), musí tomu nyní předcházet všeobecná diskuse na celouniversitní půdě. Není tajemstvím, že ISMUN se nachází již po léta v krizi, a to nejen finanční. Avšak společné semináře, letní školy a podobně mají jistě prospěšný význam. Více se neodvažuji doporučovat. Letošní rok se má v rámci OSN slavit jako 20. výročí Deklarace lidských práv. Proto ještě malou poznámku. Zůstává palčivou otázkou, zdali naše studentstvo se bude o mezinárodní problémy tohoto druhu, které jsou zároveň problémy všelidskými, zajímat, anebo je bude ignorovat. Dnes se už nemůžeme vymlouvat na různé vnější bariéry, které mařily veškeré upřímné snahy hrozivým společenským anathematem „nesocialistické činnosti".

MILAN HAUNER

NA POČÁTKU ORÁLNÍ KULTURY

Místo recenze

Bylo by zradou na samé podstatě díla nejvyhlášenějšího Kanaďana dneška, **Marshalla McLuhana,** poskytnout zase jeden „informativní výtah", jak jsme je více či méně podařené mohli číst například v Kulturném živote, v Křesťanské revui nebo jako zprávičku v Literárních listech. S klidem se také přiznávám, že jsem z jeho knihy **Understanding Media: The Extensions od Man** přečetl zatím pár stránek, polistovav si přitom v jeho spíše autoprospektu **The Medium is the Massage.**

Práce McLuhana — kdyby bylo vůbec možné, aby vznikly u nás — by asi v žádném našem nakladatelství od našeho autora vůbec nevyšly. Když se podíváte na počestné růžové či šedé tváře Rozprav Akademie, pochopíte proč. McLuhan se nevejde do definice vědy, jak ji uplatňují její slovutné špičky u nás — ale neprošel by asi ani lektorským řízením kterékoli „populárně vědné" edice. Neboť ta přece má popularizovat vědu, kdežto McLuhan popularizuje — své myšlenky a do jisté míry sebe. Dělá to ovšem způsobem vědce nedůstojným: nepostupuje podle žádného vypreparovatelného systému, každý materiál je mu dobrý a klade jej na stejnou úroveň: citát z filosofa vedle výsledků empirického bádání právě tak jako vedle útržku z novin nebo televize.

McLuhanovo dílo je mi dosavadním vyvrcholením toho, čemu sám pro sebe říkám „americké myšlení". Toto myšlení těká od bodu k bodu, vypůjčuje si bezostyšně a dokonce s jistou okázalostí — avšak ve svých nejlepších představitelích je nesmírně oplodňující. Každý systém mi po zážitku takovéto četby (k níž bych přiřadil z našich myslitelů zákonitě zapomínaného i skandalizovaného L. Klímu a J. Demla) připadá čím dál tím víc jako Pyrrhovo vítězství na poli ducha: tolik práce pro fikcí dokonalé stavby, z níž se pár zbývajících živých míst musí vydolovávat vršením nových a nových interpretací!

Do linie „amerického myšlení" bych zařadil H. D. Thoreaua ze starších, psychoanalytiky E. H. Eriksona a N. O. Browna ze současných, částečně také ekonoma J. K. Galbraitha, zenologa T. D. Suzukiho . . . K těmto Američanům se blíží i Francouz Levi-Strauss, který ovšem Ameriku (i když více jižní) dobře zná. Příbuznost Klímova a Demlova zní fantasticky, ale jsem nucen na ní trvat, i kdybych měl sáhnout k hypotéze o planetární synchronizaci intelektů. Amerika si charakterem svého vývoje (je aktuální budoucností ostatního světa, ale tím i mementem) takové myšlení přímo vynucuje. „Asociální" útržkovitost a hérakleitovská temnost Klímova a Demlova vděčí snad nejnáhodnější možnosti, jež se proměnila v tak málo případech ve skutečnost přece jen právě díky českým poměrům: německý historik E. Winter o nich říká ve své bolzanovské monografii: „Myšlenky, které do Čech vnikají, hned odtud nemohou odejít, splývají s jinými, které již v zemi zdomácněly, a vytvářejí nejednou velmi dynamické směsi."

McLuhanovo dílo není knihou, které se co nejdřív chcete naučit (v patřičně zredukované podobě ovšem) nazpaměť, abyste ji pak mohli „zapracovat" do svých konverzací, ne-li do své tvorby . . . McLuhan nutí přemýšlet a domýšlet, obnovovat postřehy a nejprchavější pocity, jež jste ve jménu kteréhokoli systému nechali kdysi bídně zajít. Pokusím se tedy v jeho intencích dále přemýšlet — a pokud snad vzbudím o jeho dílo v někom z vás zájem, opatřete si je anglicky nebo, ještě lépe, vyviňte nátlak na ty, kteří u nás rozhodují o tom, co si národ přečte.

Na str. 38 knihy **Understanding Media: The Extensions of Man** (Dorozumívací prostředky: rozšíření člověka; rozuměj rozšíření možností člověka, násobení člověka) je jedna výtečná „logická beta": „Medium peněz nebo kola nebo psaní, nebo kterékoli formy specializovaného urychlení výměny a informace slouží k rozkládání rodové struktury." Kdybych informoval o obsahu knihy, musel bych dodat, že podle McLuhana právě nespecifikované komunikační a směnné techniky, jako je čas negující elektronická technologie, obnovují rodovou strukturu a proměňují tak svět ve vesnici. Ale McLuhan také zdůrazňuje, že nejde tolik o „obsah", ale o strukturu media, jež nejvíc (protože nejmíň uvědomovaná) ovlivňuje naše bytí. Vrátím se proto od informování o obsahu k té „logické botě".

Jako vrcholu všech dějinných **extensions** — „nástavců" člověka mluví McLuhan o „technologickém napodobení vědomí". Žijeme, my mladí, podle něho „mýticky a hlubinně", protože přes „utříděnou moudrost", jíž nám dává škola (a jež se datuje od Platonova opuštění homerovské memorované „rodové encyklopedie" směrem k abecedě a posloupnosti), žijeme v elektronickém věku, kdy je akce a reakce takřka současná, kdy jsme zaplétáni (involved), vtahováni do skutečnosti, v níž už „dílčí a specializovaná povaha hlediska jakkoli ušlechtilého není k ničemu."

Přece jen jsem upadl do informování. Je mi líto neuvést ještě, že konflikt toho, že „žijeme mýticky a integrálně, ale stále ještě myslíme ve fragmentárním prostoru a v čase strukturovaném podle předelektrické doby", je McLuhanovi základem současné anxiozity. Mnoho se tu také mluví o Orientu, jmenovitě o Zenu. Dosavadní euroamerickou civilizaci charakterizuje McLuhan jako guttenbergovskou a vizuální. I melodie, stále ještě dominující princip naší hudby, je budována jako písmo, v kontinuitě a opakování, jako odvíjející se linie. Umění Zenu staví na intelektu a je organizováno na orálně akustickém principu (tak jako Homér . . .), hudba tu vychází z intervalu.

Nemohu zde nepřipomenout místo z **Faidrt,** kde se Platon zamýšlí nad rozdíly působení řeči a písmem: „To jest tedy, Faidře, ta slabá stránka písma a skutečně podobno jest ono v té příčině malířství. Neb i výtvory tohoto stojí zde jako živoucí, ale když člověk se jich nač otáže, velice důstojně mlčí. A totéž jest s psanými řečmi. Takto by ses domníval, že dovedou mluviti, jako by něčemu rozuměly, otážeš-li se jich však na něco z obsahu, chtěje nabýti vysvětlení, říkají stále jedno a totéž. A tak když jedenkráte jest napsána, jde každá taková řeč světem z ruky do ruky, stejně k těm, kteří jí rozumějí, jako těm, kteří na ní nemají žádného zájmu. A ona neví, ke komu má mluviti a ke komu ne, a zůstává-li nepovšimnuta nebo neprávem jest haněna, vždy potřebuje pomoci svého otce, poněvadž sama se nedovede ani brániti, ani si pomoci," McLuhanovo proroctví o nastupující orální kultuře má hluboký smysl: kultura písma je neexistenciální až protiexistenciální, jen v ní mohl vzniknout platonovský realismus (slova byla polapena, vytržena a zastavena), díky jí a její sugestivní dvouhodnotovosti (popsaný papír — čistý papír) mohla vzniknout mechanická klec, již se pokouší dnešní lidstvo prorazit.

Můj přítel, slovenský psychiatr dr. Rosinský staví do protikladu evropské myšlení, jež nazývá lineární, pákovité (kauzální řetězec), a myšlení orientální, jemuž říká kulovité. Je to myšlení odboček, biologického větvení, mýticky okamžitého zření totality bez předchozí ničivé analýzy. Domnívám se, že není náhodná prudká vlna zájmu Ameriky jako experimentálního území našeho globu o Japonsko, Indii, buddhismus a zen-buddhismus. Naše kultura se přibližuje — i když svou specifickou, bolestnou cestou — ke stejnému stupni zralosti, jakého kdysi dosáhly vrcholné východní kultury. Tyto kultury dospěly ke kosmickému vědomí ponořením, hledáním boha v sobě (C. G. Jung připomíná, že Východ mluví o **Versenkung,** Západ o **Erhöhung**) — kdežto Západ dospívá k teilhardovskému genetickému pantheismu přes mučivou protestanskou distanci mezi člověkem a bohem.

Naše stále ještě linnéovská, zálibně katalogizující věda se asi ušklíbne nad směšováním peněz, kola, psaní a technologického napodobení vědomí. Lineární pojetí kauzality to skutečně nedovoluje. Otázka je, zda nám dobře klapající dvouhodnotová logika poskytuje ještě něco jiného kromě strojů: například štěstí, jednotu s lidmi a kosmem . . . Velikou naději západního myšlení vidím v tom, že se uvnitř klasické logiky rodí logika vícehodnotová, že matematický myšlenkový stroj ztrácí své ocelově lesklé, rouhačsky jisté obrysy, jsa stále více pohlcován, zpřírodňován a zlidšťován matematikou pravděpodobnostní. Dokonce i v revolucích teče méně krve, ideologie se stačí zdiskreditovat v televizi. Důvěrně lidská, orální kultura je na postupu a nesmí nás mást, že je přitom mnoho humbuku a křiku, jak lidé zkoušejí hlas, který už neodříkává zpaměti naučené odpovědi ani nečte předem připravené otázky.

bb

SNÍMEK M. KONVALINKY

Protest proti bezpráví

Bezpráví, ať se děje kdekoliv na světě, se dotýká bezprostředně každého člověka. Bojujeme-li za demokracii a za právo, musíme bojovat a demokracii a právo každého člověka, a nemyslet, že boj končí na našich státních hranicích.

Před řeckým velvyslanectvím hladověli čtyři studenti: Aliki Papadomichelakiová — Řecko, Ivo Sedlák — ČSSSR, Jeorge Massera — Brazílie, Alena Hrdličková — ČSSR. Zdánlivě sami uprostřed spěchajícího světa. Opravdu jen zdánlivě. Morálně je podporovalo mnoho lidí Prostředky (stany a lůžka) je podpořily i jejich školy VŠE, FF UK a organizace ČSM. Pouze fakulta všeobecného lékařství UK v Praze se omezila jenom na morální gesto. Lůžko a vlajku, tedy konkrétní podporu, odmítli soudruzi z děkanátu poskytnout. Prohlásili, že jim úřední povinnost zabraňuje propůjčovat jednotlivcům jakékoliv předměty, ale jinak že celou akci podporují. Tážeme se tedy uctivě, čím? Víme, že někdy stačí pouhá morální podpora, ale zde byl namístě spíše konkrétní čin.

O tom, proč Aliki hladověla, bylo již mnoho napsáno. Chtěl bych se však zmínit i o aktivní účasti zbylých studentů. Zeptal jsem se jich:

„Proč jste se připojili k Aliki?"

Ivo Sedlák: „Už před časem mi Aliki vyprávěla o svých rodičích i o tragické situaci v Řecku. Když jsem se dozvěděl, že je tady, domluvil jsem se s Aliki, že také budu držet hladovku. Strašně mě překvapila podpora mně neznámých lidí. Organizace celé akce byla perfektní. Navíc si myslím, jestliže hladoví pouze cizinci, ministerstvo zahraničních věcí se může snažit jen o to, aby celá akce skončila co nejrychleji a pro hladovějící co nejlépe. Jestliže ovšem hladoví čs. občan, je přímo povinností ministerstva ZV hájit zájmy svého občana, a tím celou věc urychlit."

Alena Hrdličková: „Minulý týden jsem byla na operaci, a teprve ve středu mi odstranili stehy. Zašla jsem Aliki navštívit, neboť je to moje dlouholetá přítelkyně. Když jsem spatřila celé to prostředí, cítila jsem, že se musím připojit."

Jorge Massera: „My, latinskoameričtí studenti, jsme pomohli celou akci zorganizovat. Chtěli jsme také, aby se jeden z nás k Aliki připojil. Rozhodl jsem se tedy svou aktivní účastí podpořit myšlenku, za kterou Aliki bojuje. Je mip asné, že naše hladovění neovlivní vnitřní společenskou situac v Řecku, ani neulehčí život řeckým politickým vězňům. Domnívám se však, že celá naše akce by měla probudit zájem ve všech státech, aby jednotlivci i organizace se připojily nejrůznějším způsobem k naší akci. Teprve vlna akcí může pomoci k tomu, aby teror v Řecku ustal."

Myslím, že bylo správné, že se tito studenti připojili k Aliki. Jejich protest je výkřik do světa, volání, které apeluje na všechny lidi dobré vůle. Doufám, že tento hlas nebude hlasem volajícího nap ouští lidské nevšímavosti.

Řecko je daleko. Ale nejsou a nemohou být daleko lidé, kteří tam nevinně trpí. Nemohou býtp řece daleko naším srdcím lidé, kteří touží po stejném jako my: Volají po svobodě a demokracii.

V. S.

Arthur Schopenhauer: Z ERISTICKÉ DIALEKTIKY

Zálud 33. — „To může být pravda v teorii, v praxi je to nesprávné". — Tímto sofismatem připouštíme důvody a odvuhujeme důsledky; v rozporu s pravidlem: Z pravdivosti důvodů soudíme na pravdivost důsledků, z nesprávnosti následků soudíme na nesprávnost důvodů — plotný. je záv.r. — První tvrzení klade nemožosti co je v teorii správné, musí platit i v praxi: neplatí-li, pak chyba spočívá v teorii, něco jsme přehlédli a neuvedli v návěsti, tudíž tvrzení neplatí ani v teorii.

LAVINA SE ZASTAVILA

Otiskujeme v plném znění (včetně titulku) dopis majora VB Stanislava Války. Na rozdíl od autora se však nedomníváme, že by se „lavina zastavila", neboť vyšetřování ve věci Kubínská hoľa probíhá. **REDAKCE**

Tvrdím to, vojíne Jane PETRJÁNOŠI, se vší určitostí, i když Vy tvrdíte opak...

Zastavila se již toho smutného dne 16. ledna 1968, několik vteřin poté, kdy jako blesk zasáhla na Kubínské holi nic netušící studenty VUT z Brna a způsobila tolik bolu...

Nezastavila se v myslích několika málo lidí podobných Vám, Jane Petrjánoši...

Přečetl jsem si ve 20. čísle STUDENTA Vaše „literární dílo" na toto smutné téma.

Obdivuji Vás...

Přečetl jsem si však také s velikým zájmem Vaše úvahy a závěry k mé osobě a k osobě kolegy majora VESELOVSKÉHO...

Litujeme Vás...

Nemám jistotu, zda mi bude umožněno Vám prostřednictvím „našeho" časopisu odpovědět. Chci však věřit, že soudruzi z redakce Studenta budou v tomto směru ke mně spravedliví, již z důvodu, že jsem odběratelem a čtenářem jejich časopisu od pamětního článku CÍSAŘ KONTRA KRÁL.

V případě, že má odpověď Vám bude otištěna, musíte mi však Vy i čtenáři STUDENTA prominout, že můj příspěvek bude postrádat proti Vašemu článku onu literární hodnotu, neboť to jednak neumím, jako Vy, ale hlavní věcí zůstává skutečnost, že nemám na podobné psaní tolik času, co Vy. Pro omluvu jen fakt, že svou odpověď Vám píši na služební cestě po celodenní dřině, večer v hotelovém pokoji.

Jsme lidé různí — já se rád přidržuji faktů a tvrdé životní reality. Čtrnáct roků, co sloužím u Veřejné bezpečnosti, se řídím ve své práci vždy hledáním odpovědí na sedm základních kriminalistických otázek — KDO, CO, KDY, KDE, JAK, ČÍM, PROČ?

Nemohu skutečně za to, že jsem byl od svého útlého dětství od rodičů, ve škole, v Sokole a jinde veden ke slušnému jednání. Zamyslel jsem se však nad tím, co ke mně píšete.

A víte, co mě na Vašem článku a „lekci, kterou mi uštědřujete", nejvíce těší? Skutečnost, že mě nepřímo obviňujete ze slušnosti. Pro mnohého čtenáře by bylo v dnešní době jistě poutavější, kdybyste o mně, jako o policajtovi, psal, že jsem za našeho jednání z Vás „dřel kůži, trápil Vás hladem, či Vás bil pendrekem". Omlouvám se Vám tímto, Jane Petrjánoši, že jsem Vás dohutil při jednání vykouřit přes 30 mých cigaret a sníst polovinu mé svačiny...

Nejsem anděl — jsem jenom obyčejný člověk, ale pamatujte, Jane Petrjánoši, že jsem nikdy nestavěl svou kariéru na neštěstí druhých. Jsem skutečně zvyklý za všech okolností jednat s lidmi slušně. Nedělal jsem výjimku ani u Vás.

Snažil jsem se již několikráte nečistými akcemi, prostřednictvím Vašich přátel, na které se v článku odvoláváte, způsobit mi nepříjemnosti.

Mimo skutečnosti, že jsem požádal Hlavního vojenského prokurátora, aby věc přešetřil, jsem vůči Vám žádné akce neprováděl, a věřte, dávno jste mi již zcela vypadl z hlavy.

Svým posledním článkem mi však házíte veřejně rukavici — dobře — přijímám a dávám tedy velmi rád svou osobu „k veřejnému rozcupování" celé široké studentské veřejnosti a všem ostatním čtenářům tohoto časopisu, uználi za vhodné tak učinit.

O případu KUBÍNSKÁ HOLA nebudu s Vámi diskutovat. Předávám redakci časopisu Student záznam o Vaší výpovědi, výpovědi „svědků" z článku Ladislava KADAVÉHO „SMRT MÁ BÍLOU BARVU" z čísla 5, Dalibora ČÁSTKA a Zdeny JAKUBCOVÉ, včetně všech dalších souvisejících materiálů.

Bylo by užitečné, aby si studenti sami mohli přečíst Vaši výpověď s přihlédnutím k obsahu uvedeného článku v čísle 20 Studenta, a sami si mohli učinit o celé věci, zejména však o Vás, úsudek.

...sám dobře vím, jakou roli může hrát ve větě třeba jen hloupá čárka. Vždyť právě z tohoto důvodu jsem svou výpověď diktoval, a to včetně interpunkce...

... pak jsem podepsal, že „souhlasím a schvaluji každý list. Ještě jsem se...

...a kdo mi teď může s jistotou říci, že vyslýchaní studenti (anebo snad nejen studenti — po dvacetiletých zkušenostech?) nepodlehli těmže nebo podobným důvodům, které měly ovlivnit a **také snad ovlivnily výpověď mou?** *Kdo mi může bezpečně prohlásit...*

Bylo by užitečné, kdyby Ladislav KADAVÝ s redaktorem Čs. rozhlasu KÁRLEM otiskli a tak předložili čtenářské veřejnosti Váš dopis KADAVÉMU, který jste mu zaslal po našem jednání dne 9. 2. 1968 a který oba jmenovaní přečetli při tiskové konferenci na Hlavní správě VB, když se jednalo o závěrech šetření ke Kubínské holi...

Pokud já znám, Jane PETRJÁNOŠI, studenty, a znám je dobře, vím, že jsou ve své naprosto zdrcující většině spravedliví, a pokud vím, co jim vždy strašně vadilo a vadí, je svinstvo jakékokoliv druhu.

Nespravedlivý může být jen člověk se špatnými úmysly, nebo zlým svědomím, anebo hochštapler...

Vím, že v „našem duelu" mám proti Vám nevýhodu, neboť Vy jste, Jane PETRJÁNOŠI, již několikrát vystřelil první, a to vždy v momentě, když jsem byl k Vám otočen zády. Sice se to zpravidla mezi džentlmeny nedělá, ale budiž —, „účel světí prostředky" — jak říkávala u nás na Hané jedna hodně zbožná paní, když šla krást na hřbitov květiny a pak je nosívala do kostela...

Nelze pochybovat, že nakonec z toho měla jen a jen ostudu.

Skutečnost, že jsem dnes majorem Veřejné bezpečnosti — buďte klidný — své postavení jsem si nevyfackoval v padesátých letech, ani jsem nikdy neměl „strejčka nahoře", který by mě tlačil. Vždy jsem u VB dřel, včetně faktu, že jsem 7 roků po večerech, po své práci a nedělích studoval a vystudoval. Na civilních školách...

Mám-li se odvolat na svého milovaného Malostraňáka, tak tedy: „Čím jsem byl — tím jsem byl rád..."

I tím policajtem.

Ano — angažoval jsem se a angažuji se. Moc. Proti svinstvu jakéhokoliv rozměru. Nestydím se za to, ba dokonce se k tomu hrdě hlásím. Vy asi nevíte, že na tom „policajtství" je moc krásných věcí, které mě vždy velmi vzrušovaly — třeba možnost proniknout až na dno duše člověka a skutečně poznávat lidi, jak říkával poručík DUB, „z té jejich horší stránky...".

Přemýšlel jsem nad Vaší osobou, Jane PETRJÁNOŠI. Je mně Vás upřímně líto. Kariéru elektroinženýra jste skončil ve 4. semestru Vysokého učení technického v Brně, nato jste se pokusil o štěstí v Mladé frontě v Brně u šéfredaktora TRÁVNÍČKA, kde, jak jste sám uvedl, „jste měl strašně omezené možnosti" a vydržel tam pouze dva měsíce. Plné využití jste našel až jako řidič pracovního vozíku v továrně. Nevyčítám Vám to, každá práce je čestná a každý člověk má dělat prostě to, na co stačí. Vy byste to, Jane Petrjánoši, skutečně mohl někam dotáhnout. Nezapomínejte ale, že k tomu jsou třeba další faktory, jako je VŮLE, ČEST A CHARAKTER...

Delší dobu působím jako inspekční důstojník náčelníka Hlavní správy VB. Je to svým způsobem vcelku nevděčná práce, názorně řečeno „policie v policii", a dáte mi za pravdu, že policie není oblíbená. Vždyť všichni lidé nejsou andělé, ani v bezpečnosti.

Dostal jsem za úkol se svým kolegou mjr. VESELOVSKÝM prošetřit obsah článku Vašeho přítele Ladislava KADAVÉHO, uveřejněný v čísle 5 časopisu Student, jak se o tom v úvodu zmiňuji. Čtenář si jistě pamatuje na jeho obsah, zejména co se týkalo činnosti příslušníků VB z Dolního Kubína. Také Vy se dobře pamatujete (neboť jste spoluautorem tohoto článku), že našim soudruhům byly přisouzeny ty nejnižší lidské vlastnosti při této katastrofě (viz z článku tzv. svědecké výpovědi studentů Dalibora ČÁSTKA a Zdeny JAKUBCOVÉ). **SKUTEČNÁ PRAVDA** je uvedena v jejich oficiálních výpovědích, zejména u Zdeny JAKUBCOVÉ, kterou učinila před zástupci Fakultního výboru ČSM VUT Brno, soudruhy Miloslavem JIRKŮ a Miroslavem DVOŘÁKEM, Dalibor ČÁSTKA pak v přítomnosti svých rodičů, **kde popřeli fakta, na nichž jste své odsudky VB postavili.** Myslím si, že k této věci není třeba dalšího komentáře...

Mimo jiné jste v tomto článku vystupoval jako svědek i Vy, vojíne Jane PETRJÁNOŠI. Proto jsme si s mjr. Veselovským dovolili i Vás svou přítomností obtěžovat.

Přešetřovali jsme celou věc, bez ohledu na osobní pohodlí. Vyslechli jsme 73 lidí, včetně Vás. Po skončení šetření jsme veškerý materiál předali k vyhodnocení a názoru odpovědným zástupcům VUT FE v Brně. Jsme zvyklí, Jane Petrjánoši, hrát skutečně s otevřenými kartami.

Ublížili jste poctivým, prostým příslušníkům VB v Dolního Kubína hodně.

Ostatně, co bych vnucoval svůj názor. Domnívám se, že vyjádření děkana EF VUT v Brně s. prof. ing. Jana KALENDOVSKÉHO k článku „Smrt má bílou barvu", nepotřebuje dalšího komentáře; (viz jeho výpověď z 13. 2. 1966):

„...článek se mně zdá neseriózní. Šlo o závažnou věc, a nejen forma tohoto článku je nedůstojná pisatele, myslím tu ‚hantýrku', jíž bylo užito. Jsem přesvědčen o tom, že více novinářské serióznosti by bývalo potřebné. Z článku jsem vycítil, že zde byla touha po senzacetichtivosti..."

Nikdo ze 73 slyšených osob nebyl ve věci slyšen podle zásad trestního řádu, tedy nebyl vyslýchán, ani jako svědek, ani jako podezřelý, ani jako obviněný. Se všemi slyšenými lidmi byl prováděn pohovor za účelem podání vysvětlení ve smyslu § 16 zákona číslo 70/65 Sb. o Sboru národní bezpečnosti.

I s Vámi.

Jste, Jane Petrjánoši, osoba plná rozporů...

Víte sám nejlépe, že jsem Vám absolutně neřekl (cituji z Vašeho článku) **„...jste mladý, inteligentní a sympatický hoch...".**

Nezlobte se, Jane Petrjánoši, takto jsem Vám skutečně nikdy nefandil, tak se chválíte sám, a nevím proč? Myslím si, že staré přísloví „Vlastní chvála — polní tráva", bylo a je pravdivé.

Neměl jsem skutečně důvod s Vámi takto hovořit, neboť celé jednání, jak vyplývá i z vaší výpovědi, kterou jste diktoval, bylo přeplněno od Vás vůči mé osobě impertinencemi, i když já jsem s Vámi jednal velmi slušně, vždyť to sám i říkáte...

Vaše tvrzení, že jsem Vám vyhrožoval „prosbami o eventuální možnosti dalšího studia po vojně..."

K smíchu.

Nemůžete mě obviňovat, že jsem Vám překazil kariéru elektroinženýra.

Jinak nehodlám s Vámi polemizovat, ani odpovídat na Vaše hrubé urážky, jichž jste se dosud vůči mé osobě dopustil.

Inu — „každý cikán dle své planety!".

Nebudu Vám, Jane Petrjánoši, připomínat další momenty našeho šesthodinového jednání. Mohl bych být podezírán, že Vás chci skandalizovat, ale to já nemám ve zvyku.

Neublížili jste však s Ladislavem KADAVÝM jen příslušníkům VB z Dolního Kubína. Chci Vám doporučit, abyste se s Ladislavem KADAVÝM zamysleli například nad pasáží, kde Vy ve „své výpovědi" v článku **popisujete situaci kolem zahynulé studentky Marie FIALOVÉ.**

Cituji Vaše slova: *Najednou zařval Pepík Ryšavý, který byl nade mnou. Chvilku jsme hrabali, lopatama a pak rukama. Byla to holka, krásná holka. Díval jsme se jí do obličeje, byl v něm údiv, překvapení. Doktor něco řek, nevím, co přesně, neposlouchal jsem ho, věděl jsem, že je mrtvá...*

Nezlobte se, ale všechno má své meze!

Zamysleli jste se nad tím, jak to asi zapůsobilo na rodiče tragicky zahynulé Marie FIALOVÉ a na další lidi?

Rozeberte si tuto věc a dejte si ji do souvislosti s etikou...

Tak bych Vám mohl, Jane Petrjánoši, připomínat další věci...

Nebudu.

Nechci.

Jste smutný hrdina, Jane Petrjánoši. Vlastně nejste vůbec hrdina. Přes své mládí dovedete dokonale překrucovat věci, takže se vůbec nedivím, že jste v Mladé frontě v Brně se nedostal k pořádné práci. Dovedete urážet, ale mne jste neurazil. I když jste se o to statečně při našem prvním a posledním setkání snažil.

Nevadí — za své dlouhodobé praxe jsem se musel setkávat i s horšími lidmi. Víte sám dobře, že Vaše jízlivosti (například „Skláním poklonu vaší genialitě...) jsem přešel úsměvem a Vám to došlo až pak...

Hrajete na falešné struně, Jane Petrjánoši.

S Vašimi morálními kvalitami si Vás dosti dobře nedovedu v našem státě představit jako slušného novináře. Myslím si totiž, že by příslušná redakce nebyla ochotna za Vaši neseriózností nést trestní sankce, tak, jak je tomu zvykem v kulturních státech...

Ať již jste to při našem loučení myslel jakkoliv, projevil jste přání, že byste se se mnou chtěl někdy setkat. Vím, že nejsem pro Vás tak zajímavou osobností, ale — po všech Vašich nečistých akcích v této pro mne zcela zanedbatelné epizodě, skutečně po dalším setkání s Vámi netoužím.

Jinak Vám však přeji hodně štěstí.

Major VB Stanislav Válka,
pracovník inspekce HS VB.

JSME TAM KDE JSME

Ve studentském hnutí nastala velmi zajímavá, kvalitativně nová situace. Momenty a prvky dříve dominantní, ustupují do pozadí a vystupují zcela jiné, nově determinované. Navenek se to jeví jako stagnace nebo přechodné stadium. Proč k tomu došlo? Vyplývá to z vývoje za několik posledních let.

Jedna studentská paměť nemůže obsáhnout příliš mnoho, nanejvýš od Klikoživu a bloku čtyř fakult k Akademické radě pražských studentů. Celkový přehled tohoto vývoje by mohlo zaručeně podat n-té oddělení ministerstva vnitra. Ale vnitřní atmosféra, tendence a lidské profily postav okolo studentského ideologického centra zůstávají soukromou záležitostí, postižitelnou jen velmi těžce, protože lidské problémy těchto lidí jako by byly odsunuty někam na periferii schůzí a nekonečných debat. Jejich soukromí zmizelo v propadlišti funkcí. Mnozí z nich začali být viděni svým okolím jen jako aparátníci.

A oni skutečně kumulovali funkce. Nekonečný koloběh stejných situací, marného vysvětlování a ztroskotávání na útesech byrokracie vyšších svazáckých orgánů u nich vytvořil stereotyp myšlení, mluvení i konání. Příliš často byli osamoceni ve své nebezpečné hře. Tím na jedné straně tito odvážní získávali výřečnost a rutinu v manipulování, ale na druhé straně si začali připadat pupkem toho malého světa pražských fakult, a aniž si to uvědomili, postupně si nechali vnutit styl i metody práce svých odpůrců. Dlouholetá bariéra, brzdění aktivity a samostatnosti rozhodování vedly k tomu, že jen málo z těchto lidí je dnes schopno uskutečňovat své myšlenky.

Je mnoho teoretiků — ideologů, ale téměř žádní praktičtí organizátoři. To je jeden z hlavních důvodů, proč nová studentská organizace tak dlouho přešlapovala na místě. Byli jsme naučeni vybít všechen svůj potenciál nekonečným diskutováním na shromážděních fakult a schůzích výborů. Byla to metoda odreagování svého rozhořčení a nadrženosti zcela nenáročným vymluvením se. Celý rámus obyčejně vyústil odesláním rezoluce a ustavením komise, což bylo téměř universální řešení. V komisích pracovali příliš často stejní lidé, právě ti takzvaní aparátníci. Ostatní si zas mohli dát na nějaký čas lehárnu, hraní na vlastním písečku a nanejvýš nezávazné slovní půtky u piva.

Všechno to, v čem se nyní stagnuje jak na fakultách, tak v ARPS, leží právě v oblasti, která byla otcovsky spravována svazáckým monopolem. Nově zvolená Akademická rada pražských studentů je proto nucena spolupracovat s hospodářským aparátem „bývalého" VOV ČSM, aby byla zachována kontinuita. Má to své výhody z hlediska právního, ale nevýhody z hlediska politické samostatnosti a nezávislosti nové organizace. Má to být řešeno tím, že starý hospodářský aparát má na starosti problémy všední praxe, rada otázky zásadní a programové. Monopol „praktické činnosti ve větších měřítkách" zůstává tak v rukou starých mistrů, aby to nikdo neokoukal a musel se chodit radit.

Uplynulé období samovlády fakultních výborů ČSM skončilo. Nastává jakoby i střídání funkcionářské generace. Právě nynější páté ročníky, které odcházejí, představovaly podstatnou složku koncepčního myšlení. V minulých letech se na některých fakultách dařilo volit do FV osobnosti, které by se staly faktickými kormidelníky i bez existence výborů. Je to vidět z toho, že jsou voleni i letos do akademických rad, přestože mnozí z nich si s sebou přinášejí svazácké metody. Za stavu, který dříve existoval, bylo možné, aby taková malá hrstka kvalitních lidí udržovala dobrý kurs a vysoké tempo v politice celé fakulty. Náhle došlo k obratu. Mají rozhodovat sborové orgány. Poslanci studentských parlamentů přes demokratické tradice vysokých škol nemají žádné zkušenosti s tímto způsobem práce. Většina se jich angažovala nějakým způsobem i ve staré organizaci, kde si jako funkcionáři navykli celkem snadno prosazovat své vlastní návrhy v malém okruhu nejbližších spolupracovníků. Podle zásady „král je daleko a bůh vysoko" si každý na svém úseku rozhodoval poměrně svobodně, protože ostatní referenti měli své vlastní starosti.

Letos se bez přípravy mění celý systém práce z autoritativního v demokratický. V nových orgánech se objevují staří funkcionáři, kteří se nezdiskreditovali, ale přece jen si nesou své zkušenosti. Vedle nich zde začínají figurovat studenti, kteří nebyli z jakýchkoliv důvodů členy ČSM. To ale neznamená, že snad oni vnesou do nových orgánů demokratického ducha, spíše naopak. Jejich předchozí postoj byl zčásti odmítavý ze zásadních etických pohnutek, odlišného filosofického názoru, pochybnosti nebo osobních zkušeností; zčásti setrvávání v opozici více vyhovovalo vlastnímu pohodlí a stagnujícímu myšlení. To se stereotypně zabývalo již jen kritikou, hraničící s pseudokritičností, ale nemuselo konstruovat vlastní koncepce a názory. Promítá se to do způsobů nových studentských orgánů, které byly dlouhou dobu usnášení neschopné právě v důsledku této podivuhodné syntézy, autoritářství, anarchie, netrpělivosti, radikalismu, snahy po nejčistší demokracii a odstranění všech starých způsobů práce, bohužel i těch dobrých.

Většina aktivů, konferencí, shromáždění i běžných pracovních schůzí trpěla především nedostatkem kultury projevu i jednání, nedostatkem realistického myšlení a koncepčnosti. Objevilo se staré koucourkovství, které zdomácnělo v ovzduší některých fakult. Prestižní postoje jednotlivců i skupin, nekriticky prosazujících své vlastní názory a návrhy, a na straně druhé nekonečné tahanice o věci, mající jen rozdílný název, spory o formulace, způsobené nepozorným prostudováním oponentských návrhů, do nekonečna oddalovaly jakékoliv rozumné řešení.

V těch dlouhých týdnech bezradnosti mohlo studentské hnutí přijít o všechny instituce a vymoženosti, které se mu za několik posledních let podařilo na svazácké mašinérii vynutit, kdyby vůči němu ČSM zaujal postoj skutečného konkurenta a rozzlobeného otce. Skutečný stav je naštěstí ale takový, že se právní vztahy mezi starou a novou organizací posuzují benevolentně, nebo vykládají volně z hlediska politické nutnosti, nikoliv doslovně podle řádů a stanov, které pro většinu z nás stále ještě platí, protože jen málokdo se obtěžoval s formalitami zrušení členství v ČSM..

Proč vládla a vlastně ještě vládne taková nejednotnost mezi studenty? Dříve se tak neprojevovala, protože v rámci ČSM jsme si připadali vystaveni společnému tlaku, který nás srážel dohromady. Je to pořád ta stará neschopnost českých stavů dohodnout se dřív, dokud nestojí nepřítel před branami, nekonečné tahanice z českých sněmů a nepřijatelnost domácí autority? Jak vlastně by se daly vyřešit problémy organizačního uspořádání co nejlépe?

Vyžadovalo by to, aby se studentští organizátoři rozjeli na zahraniční university, kde by prostudovali strukturální modely,

(Pokračování na str. 6)

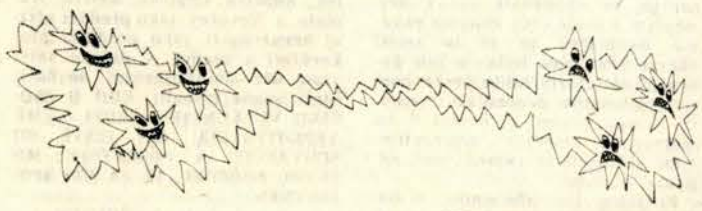

KRESBA IVAN STEIGER

(Dokončení ze str. 5)

metody práce a organizační i taktické zkušenosti. Naše domácí tradice by měly být rozpracovány v komplexní studii, aby celá organizace měla vědecky podložené předpoklady prosperity. Ministerstvo školství by pak v dohledné době mohlo přestat používat v materiálech rozeslaných na fakulty formulace „Protože se nedá předpokládat, že by studenti sami byli v dohledné době schopni ujmout se správy těchto zařízení, ustanovujeme takto ..."

Za stavu, který panuje, je možno se domnívat, že studentské hnutí nedosáhne absolutní samostatnosti, jak se před nedávnem optimisticky předpokládalo, ale v důsledku přechodné ztráty tempa a iniciativy bude jeho začlenění asi jen odrazem uspořádání v oblasti státoprávní.

Velmi často narážíme při rozhodování na rozpor mezi etikou a politikou. T. G. Masaryk říkal, že „etika je věcí citu, musí však brát v potaz rozum". Je nepřípustné popřít morální hodnoty a ideály v zájmu politické taktiky, ale racionální postoj je mnohdy jen otázkou rozvahy, nepodlehnutím vášním a nervozitě, aniž meze morálky jsou překročeny. Prvním taktickým požadavkem i předpokladem by mělo být odstupňování cílů, to je co mohu požadovat a dosáhnout okamžitě, co za měsíc a co za rok, neboť na Goliáše se mohu vytahovat, až vyrostu alespoň jako David a naučím se zacházet s prakem.

Je prvořadou otázkou, zda se podaří získat všechny konstruktivní osobnosti, zbavit se pasivity, diferenciací práce oddělit ideology od praktiků, aby se jejich práce umocnila osobními předpoklady a odborností, ze skepticismu i romantismu se propracovat k realismu, jehož nezbytnost a užitečnost byla dokázána v letech boje o vytvoření a upevnění naší republiky.

Ludvík Pěnka

PŘED DVACETI LETY

29. dubna 1948 v 19.30 hod. nastoupilo na pódium Domu umělců v Praze naposledy 36 mladých lidí, jejichž koncerty v předchozích dvou letech byly považovány za umělecké senzace pražského hudebního života. Tištěný program koncertu byl uveden citátem z Evangelia sv. Lukáše ... „Podle ovoce jejich poznáte je." Závěrečný koncert Talichova Českého komorního orchestru. Souboru, který pro největšího českého dirigenta založili po jeho návratu z nezákonného věznění na Pankráci v roce 1945 mladí posluchači konzervatoře a mistrovské školy v Praze. Souboru, který vrátil Václava Talicha veřejné činnosti a ze kterého Talich vychoval vynikající umělecké těleso. Souboru, jehož všechny koncerty byly vyprodány a přeplněny mladými posluchači. Souboru, který již v lednu a únoru 1948 založil v Praze Hudební mládež, o které se pak dalších dvacet let let skoro pořád jen mluvilo. Souboru, který byl pozván na řadu světových festivalů a zahraničních zájezdů, na které již neodjel.

Proč musel Český komorní orchestr uzavřít svou činnost? V únoru 1948 byl, stejně jako ostatní soubory, vyzván, aby zaujal své stanovisko k nové situaci a k osobě svého šéfa V. Talicha. Chlapci to udělali na tehdejší dobu dost neobvyklým způsobem. Vytvořili „Akční výbor", který se plně postavil za Talicha jako nenahraditelného šéfa orchestru, a napsali, že jsou přesvědčeni, že Československo nalezne svou vlastní cestu k socialismu, která bude cestou demokracie.

Konec pak byl už jen krátký. Chlapci byli povoláni na ústřední akční výbor NF, kde jim tehdejší tajemník hudebního oddělení Miroslav Barvík řekl, že Talich stejně jednou půjde před soud, že Český komorní orchestr bude zrušen (nedostane subvenci), nevzdá-li se Talicha jako šéfa, a navrhl jako Talichova nástupce jiného dirigenta — třeba Otakara Trhlíka. A tehdy se těch 36 mladých lidí rozhodlo dát přednost rozpuštění. Talichův žák Vojtěch Vogel nastudoval poslední program — Talich byl nemocen již od prosince 1947 — a komorní orchestr se rozloučil s veřejností.

Václav Talich nesměl v Praze dirigovat do roku 1954. Nesmělo se o něm psát, jeho jméno nebylo uváděno. Jen ve skrytu studia směl nahrávat gramofonové desky. Na jaře 1954 se vrátil k několika koncertům s Českou filharmonií nemocný člověk, který měl za sebou tvrdou práci na Slovensku, které mu, zásluhou L. Novomeského, poskytlo možnost práce po roce 1949. Měl za sebou vyšetřování, šikanování atd. O tom je zbytečné mluvit. Snad to hodně lidí ví. Ale není zbytečné připomenout, že není správné mluvit jen o tzv. velkých deformacích a myslet si, že tyto velké deformace vznikly kolem padesátých let. Není to prostě pravda. Byly důsledkem tisíců malých deformací (je-li toto slovo vůbec přesné), které začínaly mnohem dřív. Jednou z nich byl i osud 36 mladých lidí, kterým je věnováno těchto několik řádek. Co se s nimi stalo? Co se stalo s Hudební mládeží? S naší hudbou vcelku? Snad se k tomu ještě někdy vrátíme.

IVAN MEDEK

ZNAČKA bb SE OMLOUVÁ, že zvolila takový paradoxní způsob vyjádření svého potěšení nad tím, že se Karel Gott zachoval jako první tak, jak by se asi mělo zachovat více osob obdařených stejnou popularitou — a tím projevil, že je osobnost nejen jako zpěvák. Značku bb zvláště mrzí, byli-li její zprávou dotčeni členové K 231, jimž Karel Gott věnoval výtěžek svého koncertu, protože cítí hlubokou úctu k tomu, jak nesli své osudy, a zvláště, jak jednají dnes. Na znamení svého pokání dodává, že se pod ní skrývá

Bohuslav Blažek.

O NEZBYTNOSTI OČISTY

Jestliže morálkou uměleckého díla je jeho hodnota, morálkou umělce je jeho pravdivost a poctivost, jsou jí vysoká kritéria, která si klade. Mnozí naši umělci projevili nedostatek morálky po roce 1948 právě tím, že se vzdali pravdivosti a estetické hodnoty, že začali přisluhovat oficiální poptávce po barvotisku, a že se spokojili dodržením jediné normy, klišé politického dogmatu.

Agitační verše, prózy, statě nebo obrazy stalinského období nejsou nemorální proto, protože oslavovaly a podporovaly nemorální politický systém, ale protože byly špatně napsané a špatně namalované. Jejich autoři byli nemorální, protože se snižovali k úloze služky politruků.

Přisluhování se většinou propůjčili jen umělci nižšího řádu. Prvořadí tvůrci a teoretici se vzpírali celou silou své osobnosti nekulturnímu tlaku a obstáli v nerovném boji osamoceného jedince s mocí čestně jako umělci i lidé, i když v řadě případů nevydrželi fyzicky.

Vladimír Holan a Jaroslav Seifert, tolikrát denuncováni a zastrašováni, se nepoddali ani v nejmenším a psali vždy čistýma rukama. Neúplatně se až do smrti choval František Halas a Jan Zahradníček, čtvrtý kníže české poezie posledního dvacetiletí, zaplatil čestný postoj k umění i ke společnosti nejdráze: jedenáctiletými útrapami ve vězení, jimž nakonec podlehl.

Kritériím nekonformního a nekompromisního hodnocení zůstali důsledně věrni nejvýznamnější český literární vědec Václav Černý a přední kritik mladší generace Jan Grossman.

Tak by mohl pokračovat dlouhý výčet jmen významných tvůrčích intelektuálů, kteří se nezkompromitovali ani v čase nejtvrdšího tlaku. Výčet jmen těch, kteří se pošpinili, by byl rovněž nemalý, převládala by v něm však jména umělců druhého a třetího řádu.

Žádný z umělců, kteří mají mravní právo soudit, nechce jistě nové denuncování a persekuci. Nechce zničit toho, kdo se ze zbabělosti, závisti či kariérismu propůjčoval k šikanování schopnějších, statečnějších a čestnějších. Jsem však přesvědčen, že tito umělci a teoretici mají nejen právo, ale povinnost žádat, aby se veřejně doznali z tvůrčích pracovníků všichni, kdo veřejně souhlasili s perzekvováním nevinných a jejich rodin, kdo si budovali pozice na osobních tragédiích, kdo vychalovali teror a vraždy a neštítili se ani hanobit a urážet oběti bezpráví. Jestliže se nestydělí vystoupit tehdy před celým národem, ať se před ním nestydí vystoupit dnes.

Jsem dále přesvědčen, že i tito tvůrčí pracovníci nesou vinu — jako berijovští agenti, jako Bacílek, Kopřiva, Čepička, Reicin, Mamula a Novotný, jako předáci Státní bezpečnosti, jako prodejní prokurátoři a soudci. A daleko větší vinu než neinteligentní bachaři, kteří vězně trýznili. KDO O ZLOČINU VÍ A NEJEN PROTI NĚMU NEPROTESTUJE, ALE JEŠTĚ HO SCHVALUJE A POSKYTUJE MU PLNOU PODPORU, JE ZA NĚJ SPOLUVINEN.

V. VAŇOUSEK

LESZEK KOLAKOWSKI

SÁRA aneb KONFLIKT obecného a individuálního hlediska v morálce

Když se Sára konečně odhodlala sdělit svému manželovi, že ho následkem jistých vrozených vad nemůže obšťastnia potomstvem, seděl Abraham zamračený a nasupený; rozhovor náhle vyústil v napjaté mlčení, nabité čekáním na slovo, jež oba znali, ale dlouho se neodvážili vyřknout. Vyslovila je nakonec Sára — jednak proto, že musela být, jako žena, statečnější, jednak proto, že právě ona musela v této záležitosti projevit sebezapření. Řekla: „Budeš mít dítě s Agar, mou děvečkou." Abraham si vydechl s úlevou; nebyl to muž srdnatý a byl rád, že návrh nevyšel od něho. Kdyby nebyl tolik malodušný, měl by sám požádat svou choť o svolení a nevystavovat ji pokoření prvního slova. Neměl se zbaběle vyhýbat obvinění ze sobectví, měl ponechat ženě alespoň výsadu vědomí, že se stala obětí jeho hrubého chtíče (neboť věděla, že odedávna po Agar touží), a nečekat, až ho svou iniciativou předem rozhřeší a přímo vyzve k lákavému hříchu. Agar Egyptská byla totiž nejkrásnější dívkou v údolích Eufratu.

Sářino rozhodnutí vůbec nebylo živelnou citovou reakcí. Nevyplývalo také z velkomyslnosti. Vyplývalo výhradně z toho mála, co si z pojetí rodiny osvojila. Sára věděla, že existuje obecná zásada, předepsaná Bohem, podle níž je posláním člověka prodlužovat své bytí v dětech. Není-li realizována tato zásada, rodina neexistuje, nenaplňuje svou podstatu. Šlo tedy o uvedení do souladu smyslu a existence, obecné podstaty rodiny a konkrétního případu, jímž byla dvojice Abrahám—Sára. Kromě toho Sára věděla, že bezdětný Abraham by se dříve či později stal terčem posměchu svých známých a předmětem veřejného opovržení, že tato nenormální situace by mohla otřást jeho společenským postavením. Nedělala to však dokonce ani ze strachu, že se manžel zesměšní. Řídila se pouze vědomím obecné povinnosti, pouhou potřebou vyhovět obecné normě a pocitem znepokojení ze skutečnosti, že existence nenaplňuje smysl, že její rodina neuskutečňuje obecnou zásadu rodiny: plození. Tak tedy obecné zvítězilo nad individuálním.

Nehybná a bez jediné slzy lítosti, zakoukaná do hvězd ležela Sára v chladné noci na trávě u stanu, kde se její manžel, rozkoší nepříčetný, zmocňoval nepopsatelně krásného těla Agar. Noc byla dlouhá, nekonečná, ale Abraham její trvání nepocítil, kdežto Sára znatelně zestárla.

A pak se stalo to, co se dalo předem předvídat. Agar byla dobré, ale naivní a poněkud ješitné děvče. Nepochopila úkol, jehož se jí zřízením osudu dostalo. Noc, strávená s Abrahamem a pak jetě několikrát opakovaná, byla pro ni pouze nocí rozkoše, nikoliv nocí povinnosti jako pro Sáru (Abrahamův postoj byl dvojaký — plnil povinnost, ale proč by neměl při této příležitosti vychutnat její krásné stránky?). V systému plnění zákona byla Agar pouze pasívním nástrojem, zbaveným vědomím své úlohy; její vědomí bylo prosté obecného vědění, využívala zákona, aby zakusila bezprostřední radosti, její pohnutky byly individuální a spjaté s daným okamžikem.

Agar však věděla, že je dobré mít děti. Proto, místo aby skromně plnila svůj úkol, vystrkovala hrdě své rostoucí břicho a vystavovala své nastávající mateřství na obdiv, kde mohla. Drobnými narážkami a gesty dávala také pocítit svou převahu své nešťastné paní, jejíž sebezapření bylo tak podrobováno stále těžším zkouškám. Abraham se ze začátku tvářil pyšně, jako kdyby vykonal nesmírně obtížné dílo, brzy se mu však ovzduší v domě stalo nesnesitelným — prchal tedy odtud, aby se nezapletl do ženských svárů.

Nakonec Sářin hněv a rozhořčení propukly otevřeně. V návalu dlouho tlumeného vzteku a touhy po pomstě žádala od Abrahama zadostiučinění.

Abraham, jako každý z těch, jimž se říká „pravý muž", byl hrozný zbabělec. Měl jen ubohou odvahu mávat mečem, když měl kolem sebe zfanatizovaný dav bojujících, nikdy však nedovedl čelit životním konfliktům a úzkostlivě se vyhýbal jakékoliv iniciativě, snažil se vždycky jednat tak, aby v obtížných případech někdo jiný rozhodoval za něho. I teď se zachoval podle své povahy. Na manželčin drásavý nářek, na příval její rozjitřené nenávisti odpověděl kvapně: „Vždyť Agar je tvá služebnice, můžeš s ní udělat, co se ti zlíbí, já se do toho plést nebudu, mně je to jedno, co se s ní stane."

Sára na toto svolení jen čekala. Navečer téhož dne těhotná Agar, pošpiněná krutými nadávkami, potlučená a zostuzená, uprchla s hlasitým pláčem z domu svých chlebodárců. Tak tedy citová reakce nakonec převážila nad zákonem, existence se vzbouřila proti smyslu, individuální zvítězilo nad obecným. Abraham se vrátil domů, když už bylo po všem, a byl spíše rád, že to tak dopadlo; mírné výčitky svědomí, které v něm vzbuzovala myšlenka na zapuzenou milenku, byly brzy potlačeny spokojeností a úlevou, že má konečně celou tu záležitost za sebou a on je vlastně v pořádku, protože na nikoho ani prstem nesáhl a neučinil žádné rozhodnutí. Jako všichni zbabělci byl přesvědčen, že není za nic odpovědný, když nic neudělal, a že nejlepší je do ničeho se neplest: oplodnil Agar, když mu to manželka poručila, neúčastnil se jejich babských hádek a nakonec řekl jen, že Agar je Sářinou služkou a paní má právo jednat, jak se jí namane — což nebylo nic víc než prosté konstatování skutečnosti. A trapná situace se přitom vyřešila sama.

Další průběh této historky je už méně zajímavý.

Ponaučení první: situace Sářina. Jestliže zákon je opravdu nesnesitelný a příliš znásilňuje naši přirozenost, není proviněním, když se mu nevyhoví, a vyhoví-li se mu — je to zásluha. Jinými slovy: naturam expelles furca ... etc.

Ponaučení druhé: situace Agar. Jsme zaslouženě trestáni za nezaslouženou převahu.

Ponaučení třetí: situace Abrahamova. Zbabělost se dokáže výhodně zařídit ve střetnutí s největšími vášněmi.

Ponaučení čtvrté: situace Abrahamova. Nedělejme si iluze, že nečiníme rozhodnutí, když pouze konstatujeme skutečnosti.

Ponaučení páté: situace trojúhelníku. Jaká to příšerná historie — mít milence kvůli plození dětí! Ale je nutno se rozhodnout, o co jde především.

RUT aneb DIALOG LÁSKY A CHLEBA

Po deset let sdílela Rút Moabská manželské lože s Chelionem cizincem, s Chelionem Judským, synem Elimelechovým. Po deset let dochovávala věrnost manželskou muži, který odešel ze své hladem navštívené země a nalezl pohostinství v její vlasti. I zemřel v zemi Moabské Chelion, syn Elimelechův, daleko od rodného města, i zůstala žena jeho Rút sama ve své rodné zemi, která ji navždy vzala jejího muže.

I řekla Rút: „Mělať jsem cizince za muže, a když ho moje rodná zem pojala navěky, přestala být mou zemí. Neboť odešel ode mne Chelion, syn Elimelechův, zradil mě a spojil se se zemí Moabskou, a nespatřím ho již. I nemilá je mi tato zem, s níž je mi nevěrný manžel můj. Odejdu proto z této země smutné a černé a půjdu do země Judské, z níž odešel kdysi můj muž, aby mne zde nalezl.

I spolu s matkou muže svého, Noémi, opustila Rút svou dřívější vlast a odešla do země Judské. A tato země už netrpěla suchem a hladem, a byla slunná a plna života jako památka na Cheliona, syna Elimelechova. Přišla tedy do ní Noémi se svou nevěstou Rút, kterážto opustila lid svůj, i město své, i Boha svého, i otce svého a matku, i sestry a bratry své, aby lid muže učinila svým lidem, jeho město svým městem a jeho Boha svým Bohem.

I usadila se Rút s tchyní svou Noémi v městě Betlém v zemi Judské, i strádaly hladem a útrapami. Neměly, kdo by jim rozžehl ohniště a přinesl potravu do domu, ochránil je před vytím šakalů. I žily vyděšené a smutné, osamělé v městě Betlém, i čekaly na slitování Boží nebo na smrt — a věděly, že se jedno od druhého často neliší.

A když je velice zmořil hlad, řekla Rút své tchyni, „Hleď, ženci sbírají ječmen z pole. Půjdu za nimi a budu sbírat klasy na poli a najdu žence, jež mi dovolí ukojit hlad."

I šla Rút, vdova Chelionova, sbírat ječné klasy na pole, jež patřilo Bózovi, muži z přízně jejího muže a její tchyně. A Bóz jí dovolil sbírat klasy do libosti a byl k ní neobyčejně laskavý, neboť to byl člověk z povahy dobrý a nelakomý, ale kromě toho rád projevoval Rút svou štědrost, a to ze dvou příčin: Rút se mu zalíbila víc než všechny ženy betlémské a zatoužil po ní prudce, navíc zalíbilo se mu, že opustila svou zemi a šla hledat útulek v jeho vlasti — viděl v tom hold jeho národu a jeho Bohu. Řekl jí tedy, že se cítí povinen projevit jí vděk za takový vztah k jeho vlasti, a projevil jí tento vděk, doufaje, jak to už bývá, že si tím zase vysloužil její vděk. I Rút si odnesla v srdci vděčnost pro svého dobrodince a v rukou pytel zrní, které sesbírala na poli. I obě s Noémi zasytily svůj hlad ječnými plackami.

Potom Noémi řekla:

„Dnes v noci Bóz prosívá ječmen na poli. Jdi tam, a když ho najdeš spícího, probuď ho a zůstaň na poli, a přineseš domů chléb, kterým se nasytíme zítra.

I stalo se. Rút šla v noci do pole, probudila Bóze jemným dotekem a do rozbřesku nespala mezi snopy ječmene. I ráno přinesla zrní na chléb a na placky, které jedly obě s Noémi.

A potom Rút řekla Noémi:

„Trápí mě myšlenka, zdali nejsem nyní jako děvka prodejná, že jsem v noci navštívila muže, abych přinesla domů chléb."

Noémi však řekla:

„Nic zlého jsi neučinila, dcero. Zdaliž Bóz zacházel s tebou nepřívětivě? Nikoliv — obdaroval tě štědře, než jsi mu dala svou lásku, a dal ti zasytit hlad. Zdaliž mu nepatří vděk tvůj za jeho dobrotu? A čím lze projevit vděk lépe, ne-li láskou, a čím lze projevit lásku, ne-li darováním toho, čeho si nejvíce ceníme? Oč více si tedy ceníš své ženské důstojenství, tím větší dar dáváš díkem tomu, kdo tě nakrmil, když mu dáváš to, co je v tobě ženou. Děvka prodejná si zaslouží opovržení nikoliv proto, že se vzdává tomu, od něhož přijímá chléb, ale proto, že skrytě sama sebou opovrhuje a že to, co dává, nemá pro ni hodnotu. Pro tebe však to má hodnotu velkou, největší — a právě proto jsi mohla projevit vděk největší a pravý."

„Cožpak jsem však nedala svou lásku za chléb?" ptala se Rút.

„Cožpak existuje láska, která opravdu nic nežádá?" ptala se zase Noémi. „Je-li taková láska, zaslouží si úctu, mezi lidmi ji však lze najít jen zřídka. Láska si žádá přinejmenším vzájemnou lásku. A ty jsi chtěla jen chléb, který se dokonce i v tomto světě, kde chleba nikdy není dosti, vyskytuje přece jen ve větší hojnosti než láska a dobrota. A přece je chléb lidem i více potřebný nežli láska, nejprve je třeba zasytit hlad, než srdce začne volat po potravě. A ty jsi přijala jen chléb."

„Dala jsem však své tělo."

„Dala jsi je jako znamení své vděčnosti za chléb, který jsi přijala. Projevila jsi vděčnost nejlépe, jak jsi mohla, právě proto, že jsi své ženské důstojenství ceníš tak vysoko. Tudíž přijala jsi statek sloužící jen k udržení tvého každodenního života a dala jsi výměnou statek nesrovnatelně cennější, částici vlastní duše, projevila jsi tedy velkorysost a štědrost, která je ti ke cti. Nejen že ses neposkvrnila žádnou nešlechetností, ale podala jsi důkaz ctnosti, za niž ti patří úcta."

Rozhovor tchyně se snachou probíhal až do chvíle, kdy přišla zpráva od Bóze, že si chce vzít Rút Moabskou za ženu. Takto Bóz ukázal, že si váží Rútiny ctnosti; vyšlo také najevo, že Noémi hodnotila tuto záležitost správně.

Na tomto příběhu není nic, co by si zasloužilo výsměch, nebo rozhořčení, nebo opovržení. Naopak. Tento příběh je důkazem, že náš výsměch bývá často bezmyšlenkovitý, rozhořčení falešné a opovržení pokrytecké a hloupé, pakliže jimi pronásledujeme někoho jen proto, že je ochoten prokázat někomu jinému vděk za chléb, jímž zasytil hlad a tento vděk projevuje láskou. Chvalme spíše štědrost té, která dává svou nejlepší částici za kousek chleba, neboť, jak správně postřehla Noémi, dokonce i v údolí hladu — a snad zejména v údolí hladu — se nám snadněji dostane chleba než vděku za chléb.

Povídky Leszeka Kolakowského přeložil GABRIEL LAUB

imagint

O JEDNOM, CO SE POŘÁD UCHYLOVAL

(Odpovědi z knihy Arkadije Averčenka Kámen na krku, přeložila Alena Morávková, Praha, Odeon 1968)

Otázka:

Otázka docela aktuální: Co má člověk dělat se sebou samým, když upadne třebas do levé úchylky a nezbývá mu, než aby se uchýlil pro poučení ke klasickým ruským vzorům?

Odpověď:

„Je zle!" hořekoval Ivanov. „Cítím, že se ze mne stává levičák. Čím dál víc se uchyluju doleva."

„Není možná!" vydechla žena. „To by ještě scházelo! Musíš si lehnout do postele, teple se zabalit a natřít se terpentýnem."

Otázka:

A z čeho povstávají takové úchylky, snad ne ze zlého povětří, nebo že by dědičností? Z čeho nám naskakují úchylky jak boule na čele?

Odpověď:

„Z novin. Ráno vstanu — a nic, pořád jsem se cítil nezávislý. Vtom vezmu do ruky noviny..."

Otázka:

A tu to máme — cožpak netvrdili někteří znalci společenského života, že v masových médiích sedí masoví rozvraceči a podněcovači k různému „chýlení se"? Vezmeš noviny, čteš a hned koukáš... na co?

Odpověď:

„Koukám a tam stálo, že v Čenstochové gubernátor zakázal přednášky na téma získávání dusíku ze vzduchu... Najednou cítím, že se mi nedostává..."

„Čeho?"

„Přece vzduchu!... Srdce se mi sevřelo, něco se ve mně utrhlo a zatočila se mi hlava. Ouvej, co by to mohlo být, myslím si. A vtom vidím, že se uchyluju!"

„Měl by ses napít mléka..." radila žena v slzách.

Otázka:

Ale co s kravím mlékem, když se pořád uchyluješ dále a dále? Nepomohla by metoda cukru a biče, totiž vystřídání sladkého ostrým zákrokem, takříkajíc zákonným?

Odpověď:

„Pořád se uchyluješ?"

„Pořád."

„Nemám zavolat doktora?"

„K čemu doktora?"

„A co kdybychom pozvali policejního komisaře?"

Otázka:

A výsledek, holoubkové, bude účinný?

Odpověď (v podobě objektivního popisu):

Za půl hodiny bledý Ivanov ležel podivně natažený v posteli, ruce složené na prsou. U něho seděl tchán a tiše mu předčítal erfurtský program. V koutě plakala žena, obklopená houfem vylekaných, nic nechápajících dětí.

Vešel komisař. Snažil se necvakat podkůvkami, přistoupil k Ivanovově posteli, ohmatal pacientovi hlavu, vytáhl mu z kapsy svazek letáků a jakýsi kovový předmět, pokýval zkroušeně hlavou a prohlásil:

„Hotovo! Dozrál."

Pohlédl soucitně na děti, rozhodil rukama a usedl, aby vystavil nemocnému vyhnanecký pas do Vologodské gubernie.

OLEG SUS

VÁŽENÝ PANE PROFESORE STOLETOVE!

Přečetla jsem si v Komsomolské pravdě z 11. května t. r. Vaše odpovědi na otázky korespondenta J. Losota. Odpusťte, ale nemohu souhlasit s Vaším závěrem, týkajícím se studentského hnutí v ČSSR. Nevím, je-li dovoleno vésti u vás spor s takovými autoritami, jako je ministr. Což ale jestli studenti mají na určité problémy názory, jež se liší od Vašich, vážený pane profesore?!

(Abych nezůstala inkognito, několik slov o sobě. Jsem studentka filosofické fakulty Karlovy university v Praze, bývalá členka ČSM. Rok jsem studovala v Sovětském svazu na Leningradské státní universitě a ovládám ruštinu.)

Ve Vašich odpovědích mne, samozřejmě, ze všeho nejvíce zaujaly ne obecně teoretické úvahy o sovětských studentech a o „bitvě idejí" vůbec, nýbrž ty konkrétní příklady z Polska a Československa.

Dobře víte, že k pravdivé a hluboké analýze potřebuje čtenář podrobná a pravdivá fakta, na jejichž základě si sám může utvořit vlastní názor. Bohužel, ve Vašich odpovědích nalezneme jen závěry a rady, nikoliv podrobná fakta. Vážený pane profesore, neříkáte například nic o tom podstatném a hlavním ve studentském hnutí, čím žije dnes studující mládež Československa, nýbrž efektně ohromujete čtenáře nepřípustnou — podle Vašeho mínění — ideou, vyřčenou v týdeníku Student. Ba co víc, hned vynášíte rozsudek: za touto ideou se skrývá politická infantilnost či snaha „podrýt zásadní principy"... Neinformovanému čtenáři nezbývá nic jiného, než udělat si mylné závěry o politické vyspělosti československého studentstva.

Ve svém interview dáváte hotový recept „zbloudilé" skupině studentů v Polsku a ČSSR. Jakou cestou je třeba jít, abychom — použiji i Vašeho výrazu — „si nenadělali modřiny a boule"? Vaše rada je prostá: „student má se intenzívně obohacovat znalostmi, a praktické politické zkušenosti p ř e v z í t (?!) od těch, kdo dělali revoluci"... Což o to, v tom máte až prorockou pravdu, vážený pane profesore. Českoslovenští studenti se opravdu obešli bez modřin a boulí, dokud se ani na krok neodchýlili od cesty, kterou jim doporučujete. (U nás rovněž „dospělí strýčkové" určovali směr a cíl: kam jít a za kým jít...) Avšak na podzim minulého roku si studenti dovolili vyjádřit nespokojenost, vyšli do ulic na protestní demonstraci a hned narazili na policejní obušky a dokonce slzný plyn, takže si nadělali doslovné boule a modřiny. Ale teď toho studenti nelitují, dokonce jsou hrdi, že svým jednáním, bez nařízení shora, reálně napomáhali tomu demokratizačnímu procesu, té obnově života, která k nám přišla v roce 1968. Může zde někdo mluvit o politické infantilnosti?

Vy navrhujete přejímání jakožto jediný způsob získávání politické zkušenosti. Promiňte, ale co zůstavujete uvědomělému myšlení a jednání studenta, co uděláte s nekompromisním filosofickým zákonem negace, negace nebo s tou složitou cestou poznání objektivní pravdy? Diskuse, polemika, „pochybuj o všem" (Karel Marx) — cožpak toto odporuje poznání pravdy a nenapomáhá získání politických zkušeností? Marxismus-leninismus je veliké učení. Avšak i jej, podle mého, nelze poznat pomocí přejímání.

Pro informaci čtenářů Komsomolské pravdy chci podotknout, že československé studentstvo žije v nynější době nejaktivnějším politickým životem, kdy každý chce najít svou cestu, svou účast v současném demokratizačním procesu. To je i důvod, proč stovky studentů vystoupily z řad ČSM, kde veškerá činnost byla podřízena směrnicím, vybírání členských příspěvků, dublování činnosti stranických organizací. (Doufám, že členové Komsomolu mají zkušenosti s takovou tvořivou činností.) Nyní si naši studenti nekladou globální otázky typu „dohnat a předehnat" či „dosáhnout nejvyšší produktivity práce na světě". (Právě toto, jak Vy říkáte, si mají vytknout za cíl svého života sovětští studenti.) Naši studenti si chtějí vytvořit organizaci, která bude sloužit jejich skutečným zájmům, ve které nebude pasívních členů, která nebude závislá na nějakých usneseních „shora", nebude svázána neotřesitelnými „zásadními principy". Taková organizace bude moci dokonce vést polemický dialog s komunistickou stranou a jinými vedoucími silami společnosti, a já věřím, že právě tím bude přispívat k uskutečňování a zdokonalování nového modelu socialismu.

S úctou

BLANKA ANSENOVÁ-ANFILOVOVÁ

K PSYCHOLOGII REŽIMU

Znal jsem jednoho pacienta, který si neustále myslel, že ho chce někdo zlikvidovat, všechno na sebe vztahoval, ve všem viděl intriky proti sobě, stále někoho podezíral, byl nedůvěřivý, zcela nekritický, přitom však sebevědomý, nadnesený a velikášský. Systém jeho bludných domněnek byl tak dokonale a logicky sklouben, že se na jejich absurdnost přišlo až po několika letech neustálých stížností a napadání veřejně politických organizací od národních výborů, přes soudy, ÚV KSČ až po presidentskou kancelář a dopis ministerskému předsedovi SSSR.

Mimo bludný okruh myšlení byl pacient zcela komponován, takže z počátku nevyvolával větší pozornost a byl nanejvýš označován za podivína či bojovníka „za správnou věc", v čemž ho někteří lidé podporovali a tím potencovali jeho emoční náboj, který byl zcela v zajetí bludných interpretací.

Četní lidé takto nemocní dovedou na určitou dobu své příznaky utajit, mezitím se však připravují k boji, aby odhalili „své nepřátele" často nejen vnitřní, ale i zahraniční, a tak napravili domnělé křivdy na nich spáchané. Bohužel i lidé inteligentní mohou trpět podobnými symptomy a domyslíme-li si, že i oni se mohou nějakým způsobem podílet na moci nebo se jí zmocnit a zevšeobecnit a ztotožnit své povahové a charakterové vlastnosti se společenským systémem, pak není těžké domyslet, jak se může ideologie nebo vláda zdeformovat. Docent Hermach v nedávném televizním projevu prohlásil, že příčiny deformací minulých let nejsou zcela jasné. Nechci tento složitý problém zjednodušovat, avšak zdá se mi, že do černého uhodil Josef Lemfeld z Prahy, jehož příspěvek uveřejnilo Rudé právo pod nadpisem „Jedna z příčin deformací". Pisatel mj. poukazuje na skutečnost, že v uvedené době mimořádnou roli hrály charakterové vlastnosti lidí, kteří získali moc.

Chtěl bych v této souvislosti jen stručně poukázat na to, že deformovaný socialismus se vyznačoval některými psychopatologickými příznaky, které socialismu vtiskla Stalinova osobnost se všemi jeho povahovými a charakterovými rysy. Lenin ve své závěti charakterizuje Stalina jako osobu hrubou, nekulturní a málo citlivou. XX. sjezd KSSS a Stalinova dcera Světlana ho představují veřejnosti jako člověka krajně podezíravého, uzavřeného, nedůvěřivého, vztahovačného, výbušného a málo tolerantního. Od těchto základních psychopatologických projevů není daleko k nadnesenosti, velikášství, přezíravosti, zlehčování i přeceňování, nesnášenlivosti, mesiášství a přikládání nadměrného významu běžným událostem. Hlásaná ostražitost vyvolávala podezíravost, nedůvěru, vytvářela se atmosféra strachu a úzkosti, bujelo udavačství, lidé byli zneuctíváni, deptáni a ponižováni.

Myslím, že není třeba zdůrazňovat, že převážnou většinou příznaků režim padesátých let trpěl a že některé dosud přežívají. Znamená to tedy, že systém byl chorý (chcete-li deformovaný), protože nemocný byl i jeho veliký a moudrý generalissimus, a proto ho bylo nutno obrodit, tj. ozdravit.

Z uvedeného plyne, jak je důležité, aby v čele státu a všech politických organizací stáli lidé charakterově a povahově zdraví a hlavně lidští, a nebylo by nikterak na škodu, aby lidé držící kormidlo státu měli své osobní psychoanalytiky.

Dr. BRONISLAV ŽÁK, Vsetín

ASPOŇ MEZERA

(...) To, proti čemu jsme byli v opozici, bylo ploché, jenže ještě nedávno jsme byli schopni postřehnout jen to, že to bylo obrovské a zrůdné, často to působilo jen jako naše fóbie. Bránili jsme se tedy proti tomu, co bylo ploché, a ztratili jsme měřítka. Demokracie — ať je sebekrásnější, seberyčnější, je přece jen lešením. Co to je bydlet v lešení, už mnozí pocítili, leckteří tuší a mnoho se nestará — je teprve odpoledne. Slovo morálka známe velmi dobře ze souvislostí — jako: maloburžoazní morálka, pokrytecká morálka, ošklivý moralista nebo naopak — nemorální chování některých našich činitelů, nemorální postupy... Ano. Ale ptá se dítě z pohádky „Císařovy nové šaty" — co to je morálka? Nuže, dosazujte se mnou. Morální je, když mi někdo dá pivo, morální je, když někdo neřekne, že kradu, morálka je, když někdo má svědomí, morálka je v Chartě lidských práv.

student 7

jedno horší než druhé. Morálka v tom boji za svobodu, lidskost, vyšší životní úroveň totiž úplně zmizela. Podívejte se na takový demokratizační proces zblízka. Kdo z těch, kteří tolik řeční, by třeba právě vás ubytoval ve své vlastní chatě, protože prostě nemáte kde bydlet. Zkuste ho poprosit jen o 60 haléřů na tramvaj. A to je pořád ještě jen ta jednoduchá morálka, kterou diktuje soužití člověka v tlupě. Oběť, zdrženlivost v hrubých výrazech, jemné zacházení s druhým člověkem, tolerance, respektování názoru, i když to není můj vlastní, to jsou jen pojmy, slova. Pátráme-li po obsahu, setkáváme se s tázavým úsměvem. (...)

Mluví se o zdiskreditování snad všeho, na co si vzpomeneme. Morálka nebyla vůbec zdiskreditována, něco takového totiž v našem mladém životě vůbec nemělo místo, byla jen pravidla hry. Pravidla surová, hráli-li lidé silní, pravidla pokrytecká a švindlířská, když hráli slaboši a zbabělci. Přesto nám zbylo něco jako mezera po morálce, něco, co všichni cítíme jenom proto, že nám to chybí. Máme zástupy neurotiků, máme schizofreniky, máme mladistvé delikventy, máme sebevrahy, máme děti bez domova, máme rvačky na rozdělených předsíních, máme zuřivé bytné, máme stress, i když nemáme západní trh, máme všechny choroby dvacátého století. To všechno je minus. A na druhé misce vah je jen takové malíčké pípnutí — já na bráchu, brácha na mne. Přecitlivělost roste, ten nesnese rádio nahlas, onen nesnese světlo zprava, ten nemůže jíst vestoje, ta zas nesnáší kupované nudle, vadí nám kdeco. A tolerance, vzájemné respektování, úcta k druhému člověku, prostě soužití tlupy — neblázněte, v dnešní době? (...)

JITKA DVOŘÁKOVÁ, Praha

NAČ?

(...) Svobodné slovo ze 7. 5. obsahuje na čtvrté straně článek o Barákovi nazvaný Porušení zákona. Zde stojí, že Barák odnímal z prostředků ministerstva velké množství cizozemských platidel ve prospěch své rodiny. Bylo by velmi zajímavé pro celou veřejnost vědět, jaké množství toto ministerstvo, pověřené oficiálně agendou vnitrozemskou, dostává v cizích valutách a hlavně n a c o ty valuty potřebuje. Ministerstvo financí tvrdí, že nemá peníze na cestovní ruch, pro studijní cesty a že není peněz — valut na nákup vědeckých knih. Ostatní ministerstva žádné valuty nedostávají. Tak nač je má ministerstvo vnitra, které snad vykonává agendu uvnitř tohoto státu? (...)

JAROMÍR KUCHAŘ, Praha

MLADÝ MUŽ TOMÁŠE BATI

(Student 18)

Jsem jeden z těch Batových „mladých mužů", o nichž píšete, a mojí někdejší kamarádi se stali vedoucími pracovníky v Bombaji a podobně. Já sám jsem patřil, bohužel, do řady těch „z domova spíš rozmazlených", kteří odešli. Mohl bych tedy mít k Batovi záporný postoj. Proč, to sice nevím, snad jen proto, že pro mne v 15 letech bylo příjemnější a pohodlnější nechat se živit rodinou. Myslím si ale naopak a právě s odstupem času, že jsme Batovi zůstali mnoho dlužni a měli bychom se nad touto osobností a vším, co dokázala, nejen na chudém Valašsku, ale kdekoliv na světě či u nás hodně zamýšlet (Svit, Partizánské, Batovany apod. na Slovensku, Zlín Otrokovice, Borovina, Třebíč, Zruč, Sezimovo, Ústí atd. — u nás, O cizině nepíši).

I vy sami jste se dopustili ve svém článku čerpaném z archívních materiálů velké podstatné chyby. Píšete, že učeň, tj. mladý muž, měl v prvním ročníku příjem 100 Kčs měsíčně. Buďto jde o tiskovou chybu, anebo v materiálech archívu někdo řádně zaúřadoval. Konkrétně. Byl jsem přijat v roce 1935 a můj zdůrazňuji, týdenní příjem 15letého učně (v prvém ročníku) obnášel 14 dnů vždy 80 Kčs. Po čtrnácti dnech, kdy jsem se jako učeň zapracoval v určitém druhu práce, jsem přešel již do provozu, a tam jsem bral v průměru asi 150 Kčs. V hotovosti mi bylo ovšem vypláceno i dále jen 80 korun týdně, a rozdíl šel na podnikovou knížku, čili moje osobní konto, jak se říkalo. Z toho jsem si větší částky mohl jakožto neplnoletý vybírat sice kdykoliv, ovšem se souhlasem rodičů apod.

Každý učeň po určité době musel jít z provozu zase na krátký čas znovu do školní dílny, kde se několik dnů učil nový druh práce, a pak zase do provozu. Pochopitelné je, že v čase stráveném ve školní dílně měl příjem vždy jen těch 80 Kčs. Po návratu do provozu však dostával mzdu kalkulovanou na toto pracoviště, a to asi v průměru 160 korun (někdy 1 mnohem více). Při tomto je nutno si navíc uvědomit rozdíl v tehdejší měně. Vstupenka do Batova kina stála padesát haléřů, kilo čokolády 8 Kčs, levný salám zvaný krakovský 8 Kčs atd. V prvém ročníku si musel učeň zakoupit stravenky do Batovy jídelny, a to na snídaně, obědy a večeře za 35 Kčs týdně, druhých 35 Kčs si mohl ponechat na volné rozhodování o doplňcích stravy, jako ovoce, moučníky atd. V celku bylo na stravu z příjmu mladého muže kalkulováno 70 Kčs. Za byt v internátě 5 Kčs týdně a 5 Kčs si každý ponechával jako kapesné. Základem tedy byla částka 80 Kčs **týdně**, tj. nejnižší příjem dosahovaný za pobytu v učňovské dílně. V praxi jsem tedy dostával do ruky týdně k volnému disponování 40 Kčs, což pro chlapce v mém věku a s ohledem na tehdejší měnu byl opravdu „kapitál". Ve druhém a dalších ročnících, kdy se prostě mladý muž již naučil hospodařit s penězi, nebyl povinen si kupovat stravenky a mohl se stravovat za své peníze, kde mu napadlo. A ten povinný nákup stravenek v I. ročníku byl velmi moudrou záležitostí, neboť se z počátku stávalo, že chlapci nezvyklí na tolik peněz z domova, neumějící hospodařit, peníze utratili za hlouposti a na stravu by jim pak nezbylo.

Píši o těchto věcech hlavně proto, že se často dnes hovoříva o tom, že výchova jednoho učně stojí naše závody 20 až 30 tisíc korun. Ano, stojí..., tu situaci znám, pracoval jsem i ve výchově. Bylo by ovšem nanejvýš nutné se zamyslit, proč tolik stojí. Není někde něco v nepořádku?

Nu a závěrem. Byl jsem nedávno v Rakousku, kde boty stojí asi 300 i více šilinků, v západním Německu po propočtu na naši měnu asi 200 až 400 Kčs, dětské botičky dokonce 20 i více marek. Nu a my, kdysi světová velmoc ve výrobě obuvi, nejsme schopni za výhodných podmínek dovážet naši obuv k nejbližším vlastně sousedům, a naopak, boty k nám musíme ještě dovážet z Jugoslávie, Maďarska atd.

MILAN FRKAL, Praha

■

(...) Když jsem před válkou studoval Vysokou školu obchodní, byl jsem dvakrát o prázdninách ve Zlíně na praxi v exportním oddělení. Nejdříve jsem se obrátil na pražskou ČKD. Odpovědělí: Ano, přijmeme na praxi, ale zadarmo. Obrátil jsem se na Zlín. Tam platili 250 Kč týdně, samozřejmě za práci, ne za dívání. To tam bylo něco jako minimální plat; dělníci vydělávali dvakrát tolik, úředníci mnohem víc.

(...) Po válce jsem pracoval pět let mezi baťovci v bratislavském Batexu a Exicu. Pracovalo se tam výborně — byla to atmosféra pokroku, podnikavosti, pořádku a přísné hospodárnosti, s jakou jsem se už potom nikde nesetkal. Pak přišel nátlak: Buď vstoupíš do strany, nebo nemůžeš zůstat na vedoucím místě! Do strany jsem nevstoupil, protože pouhý strach o zaměstnání jsem nepovažoval za dostatečný důvod. Pak u nás nastoupilo asi dvacet úderníků a řeklo se nám, že u nás budou dělat vedoucí. Rozuměli zahraničnímu obchodu asi tolik jako já rozumím operacím ledvin. To už jsem toho raději nechal a šel dělat svářeče. Když ovšem porovnávám, jak se hospodařilo ve Zlíně a jak se hospodaří v našich národních podnicích, pak je mi jasné, proč jsme zaostali téměř ve všech oborech, proč nám chátrají domy i silnice, školy i nemocnice, zkrátka kdeco. Jako jednu z příčin vidím to, že strana se v pohledu na Baťu řídila názorem autora Botostroje, který poplival všechno, co se vůbec dalo, a neřídila se moudrým doporučením Lenina: Třebaže to zní paradoxně, socialismu se musíme učit od největších organizátorů kapitalismu! Tomáš Baťa skutečně jedním z největších organizátorů byl. Dnes se u nás stává módou učit se od Forda, od firmy General Motors, nebo Fiat, od Olivettiho, Kruppa — avšak proč se máme učit jenom v cizině, když ten Baťa předběhl ve výchově vedoucích kádrů např. Forda nejméně o desítku let?

B. STANĚK, Brno

ZPRÁVA Z KOMORNÍ LHOTKY

Dne 19. dubna 1968 se sešli zástupci měst a jednotlivých klubů z okresu Karviná k jednání, které mělo objasnit klubovou problematiku. Jednání probíhalo v krásném romantickém prostředí v Komorní Lhotce na chatě OV ČSM. Méně krásný již byl samotný průběh jednání. Na náhodného pozorovatele to muselo zapůsobit dojmem, že se dostal do schůzovací společnosti, která již dávno přežila svou dobu. (...) Každý trochu inteligentnější člověk si musí uvědomit, že když okresní funkcionáři se navrhnou jeden vedle druhého do okresní rady klubu, že tady není něco asi v pořádku. Tito špatní funkcionáři totiž mají lví podíl na tom, že ve své denodenní praxi byly pošlapávány a stále jsou šlapány myšlenky ČSM. Přitom ale sledují jen svou vlastní egoistickou politiku. Návrhem do těchto funkcí a schválením mají totiž opět zajištěno místečko, z kterého mohou pro sebe hmotně těžit. Jedná se o funkcionáře, kteří, kdyby bylo ČSM zrušeno, anebo se vyměnil aparát, by jen přešli na místo druhé, kde by mohli provádět dosavadní politiku nicnedělání a vyhřívání se na sluníčku. (...)

Dále mne zarazila forma, jakou bylo provedeno hlasování. Jak jsem později měl možnost mluvit s jednotlivými účastníky, tak mi na otázku volby odpověděli asi takto: „Copak já mám právo škrtnout člověka, kterého vůbec neznám, a kterému bych tím mohl uškodit?" — Skutečně mě zamrzelo, že takovýmto způsobem mnozí mladí lidé přistoupili k hlasovacímu aktu. Nevím, jak pak mohou chtít od svého zvoleného orgánu zlepšení situace, když tomu nepřikládají patřičný důraz. Musíme přece pochopit, že hlas každého z nás bývá často rozhodujícím a musí být tedy podán s patřičnou odpovědností. Kdo totiž nyní zaručí mladým lidem v karvinském okrese, že se půjde jinou, lepší cestou, kterou doposud ČSM nešlo, ale půjde nyní organizace se změněnou hlavičkou, ale stejným přístupem k problémům, jako dříve. (...)

ANTONÍN KOČAŘ, Ostrava

VYSOKOŠKOLÁCI,

nabízíme vám příležitost výdělku při doručování listovních zásilek a doručování telegramů. Pracovní doba je jednosměnná a dvousměnná. Výdělek listovního doručování 1100 až 1200 Kčs, telegrafního 1000 až 1100 Kčs. Hlaste se v osobním oddělení Obvodní pošty Praha 8, Sokolovská 143, telefon 83 39 75.

Lesní závod Křivoklát přijme na období letních prázdnin větší počet studentů-brigádníků na práce v lese. Podrobnější informace vyžádejte písemně na LZ Křivoklát, okr. Rakovník.

GÓL O MOCNÝCH

Tentokrát nebudu příliš aktuální a neodhalím ani žádný nový nešvar. Budu psát o účasti našich fotbalistů na olympijských hrách. Což je nešvar našimi novinami už docela slušně opsaný. Pro neinformované: olympijských her se mají zúčastnit pouze amatéři. Tím jsme si dvacet let hlavu nezatěžovali, protože u nás jsou amatéři všichni sportovci, prostě. Jenže teď už víme, že fotbalisté berou za svou sportovní práci plat, a že to není jen tak nějaká podpora v chudobě. A teď tady máme tu demokracii a budeme mluvit pravdu, takže jednu redakci napadlo zjistit si, kolik vlastně berou ti, kteří jsou nominováni do Mexika (a jsou to pěkné platy), a co tomu říkají ti, co tomu mají co říkat. Předseda trenérské rady tomu nejdřív neříkal nic, pak se ukázal jako čestný člověk a navrhl naši fotbalovou účast v Mexiku odvolat. Většina sportovních stránek ho pochválila. Protože je to logické: Mluvit pravdu ve všem, tedy i ve sportu. Argumentů proti naší účasti na olympijském fotbalovém turnaji jste už asi četli dost, jsou to argumenty pravdivé, a nedokážu si představit, jak by se daly jinými argumenty vyvrátit. Proto o tom nepíšu.

Stalo se, že se nic nestalo. Ke kvalifikačnímu utkání se SSSR jsme nastoupili, a jestli se kvalifikujeme, do Mexika se pojede. Pojede a dost. A proto o tom píšu: Jak je veřejné mínění, novináři, několik čestných jedinců naprosto bezmocných, nesouhlasí-li s nimi mocní. Dalo by se patrně snést šestkrát víc argumentů proti naší účasti, dala by se z toho v novinách udělat kampaň, mohlo by se chodit s podpisovými archy po fotbalových hledištích, a nic by se nestalo, když by ti, kteří o tom rozhodují, chtěli, aby se nic nestalo. Což je děsivé.

A nepsal bych o tom, kdyby se to týkalo jen naší účasti na olympijských hrách — záležitosti venkoncem nedůležité. Pilná četba nesportovních stránek novin dává příležitost psát o věcech, které v této době probíhají přesně stejně. Což je mnohem děsivější.

MICHAL NOVOTNÝ

isaac deutscher STALIN

7. POKRAČOVÁNÍ

TRIUMVIROVÉ

Na jaře roku 1923 se v politbyru vytvořil triumvirát, sestávající ze Stalina, Zinověva a Kameněva. Solidaritu těchto tří mužů podmiňovalo jejich odhodlání zabránit Trockému dostat se do vedení strany. Jednotlivě se žádný z nich nemohl s Trockým srovnávat. Společně však představovali silnou kombinaci talentu a vlivu. Zinověv byl politik, řečník, obecně přitažlivý demagog. Kameněv byl stratégem skupiny; jejím spolehlivým mozkem, vytrénovaným v otázkách doktríny, která měla hrát prvořadou roli v boji o moc. Stalin byl taktikem triumvirátu a jeho organizační silou. Mezi sebou kontrolovali tito tři prakticky celou stranu a jejím prostřednictvím vládu. Kameněv působil jako Leninův zástupce a předsedal moskevskému sovětu. Zinověv byl předsedou sovětu v Petrohradě, který měl být brzo přejmenován na Leningrad. Stalin kontroloval většinu provincií. Zinověv, kromě toho, byl předsedou Komunistické internacionály, jejíž morální autorita byla tehdy v Rusku dost veliká na to, aby o její podporu musel usilovat kterýkoliv uchazeč o moc.

S takto připravenou scénou se Stalin jen málo obával nadcházejícího XII. sjezdu. Měl proti sobě jen druhořadé protivníky, kteří nemohli strhnout masu delegátů. Pozice mnohých delegátů již byla na generálním tajemníkovi závislá. Stupeň této závislosti byl načrtnut Stalinem samým, když na sjezdu líčil práci osobního oddělení generálního sekretariátu. O rok předtím bylo z oblastních vůdců odborů ve straně jen 27 procent. Nyní činilo toto číslo 57 procent. Procento komunistů ve vedení družstev stouplo z pěti na padesát; a na velitelských místech v armádě z 16 na 24. Totéž se dělo v ostatních institucích, které Stalin nazýval „převodovými pákami" spojujícími stranu s lidem. Ani jediná veřejná instituce neměla zůstat mimo tento systém převodových pák.

Aby mohlo organizovat síly strany, mělo osobní oddělení kartotéky s nejdetailnějšími údaji o „klíčových postavách" ve straně. Po prvních čistkách měla nyní strana 400 000 členů a 20 000 funkcionářů. Doposud mělo osobní oddělení shromážděny karty horní a střední vrstvy, včetně 1300 vedoucích v průmyslu. „Zjišťování," pravil Stalin, dál pokračuje. „Je třeba znát každého pracovníka skrz naskrz, každý jeho detail. Jinak politika ztrácí význam a stává se bezvýznamnou gestikulací."

Na sjezdu přiznal Stalin také poprvé existenci triumvirátu a vyhlásil jeho solidaritu vůči jakékoliv opozici. „Osinský," pravil Stalin, „chválil Stalina a chválil Kameněva, ale napadl Zinověva; domnívaje se, že prozatím stačí odstranit jednoho a že pak přijdou na řadu další. Jeho cílem je rozbít to jádro, které se zformovalo po letech práce v politbyru... Měl bych ho varovat, že narazí do zdi, o kterou, jak se obávám, si rozbije hlavu." Dalšímu kritikovi, který žádal větší možnost diskuse uvnitř strany, Stalin odpověděl, že strana není diskusní klub.

Nespokojenci, bez vůdce a celkem bezmocní, byli na sjezdu poraženi. O tři měsíce později, v srpnu 1923, bylo politbyro alarmováno náhlým vypuknutím vlny stávek v průmyslu. Od vyhlášení NEP v roce 1921 se ruské hospodářství začalo stavět na nohy; tento proces však byl bolestný a pomalý. Průmysl ještě nestačil krýt základní požadavky země. Nebyl schopen zásobovat venkov potřebami, které by přiměly rolníky prodávat potraviny. Nízké mzdy, nezaměstnanost a hlad přiváděly dělnickou třídu v zoufalství. Jelikož se odbory odmítly stavět za dělnické požadavky, vybuchla nespokojenost v „neoficiálních" stávkách. Nespokojenost pronikla i do vládnoucí strany. Mezi členstvem byly objeveny ilegální skupiny opozice. Některé z nich byly polomenševické; jiné byly zcela bolševické a skládaly se ze zbytků opozice, která byla zakázána v roce 1921, jakož i z mnohých elementů. Jejich základním stanoviskem byl požadavek svobody kritiky uvnitř strany. Zatím jednaly skryté skupinky nesladěně a postrádaly vedení; triumvirové se však obávali sjednocení svých oponentů s nespokojeným členstvem.

Na krizi reagovali odporujícím si způsobem. Předložili ÚV návrh o potřebě obnovení diskuse, ale zároveň proti opozici zmobilizovali politickou policii. V této situaci napadl triumvirát Trocký. Soudil, že disciplína občanské války by měla být nahrazena „živější a širší stranickou odpovědností".

Uprostřed této změny vydalo 46 významných komunistů prohlášení, jehož podstata byla totožná s Trockého kritikou. Mezi podepsanými byl Pjatakov, jeden z nejschopnějších vůdců mladé generace, jak o něm psal ve své závěti Lenin, Preobraženský a Sibirjakov, bývalí tajemníci ÚV, Antonov-Ovsejenko, vojevůdce Říjnové revoluce, Smirnov, Osinský, Buhov, Sapronov, Muralov, Drobnis a jiní, významní vůdci občanské války. Někteří z nich už dříve vedli opozici i proti Leninovi a Trockému, aby tím vyjádřili nezdravý stav, který nastal ve straně, když vůdcové začali obětovat první principy tam, kde to bylo výhodné. Není jisté, zda Trocký přímo vyvolal jejich výstup. Až doposud vedl svou diskusi s triumvíry za zavřenými dveřmi politbyra. Strana měla všeobecný dojem, že celou dobu stál celým svým srdcem za oficiální politikou.

FOTO ARCHIV STUDENT

Návrh na demokratickou reformu ve straně byl politbyrem jednomyslně přijat. Mohlo se zdát, že stav obležení ve straně se konečně uvolnil.

Tak tomu ale nebylo. Situace, za které vznikla opozice, nebyla pouze výsledkem Stalinových ambicí či zlovůle triumvirů. Měla hlubší kořeny. Revoluce se zachránila výstavbou masívní politické mašinérie. Netečnost, ne-li nepřátelství mas, vedla stranu k tomu, že vládla stále více donucováním namísto přesvědčování. Kdo mohl s jakous takous jistotou prohlásit, že nastal čas toto všechno obrátit, rozbít či alespoň politické mašinérii přitáhnout uzdu a spoléhat více na veřejné mínění? Bylo-li zapotřebí dělnické demokracie, znamenalo to, že se povoluje návrat menševikům a sociálním revolucionářům? Většina Stalinových kritiků, včetně Trockého, souhlasila s tím, aby menševici zůstali mimo zákon. Z jejich hlediska ještě nedozrál čas na odvolání stavu obležení v republice — chtěli jej odvolat pouze ve straně. Bylo však vůbec možné, aby strana zůstala ostrůvkem svobody ve společnosti odsouzené k diktátorské vládě?

Trocký tedy nežádal víc než shora vyhlášenou částečnou reformu, jistý stupeň administrativní liberalizace. Doposud se opatrně zdržoval toho, aby veřejné mínění, i jen komunistické mínění, vedl proti vládcům. Cítil však potřebu přenést diskusi na otevřené pole. Jeho nedůslednost, skutečná nebo zdánlivá, byla diktována hlubšími úvahami. Soudil, že je možné najít rovnováhu mezi diktaturou a demokracií, omezovat nebo rozšiřovat to či ono podle konkrétních podmínek. Doufal, že spolu s hospodářskou obnovou Ruska a s pokrokem směřujícím k socialismu bude režim moci spoléhat čím dál tím méně na donucování, a čím dál tím více na uvědomělou podporu. Revoluce by měla být schopna znovu nalézt své mládí. Soudil, že odtrženost revoluce od lidu je přechodná. Triumvirové, a zejména Stalin, byli mnohem méně optimističtí.

Zde se dotýkáme základních rozdílů mezi trockismem a stalinismem. Oba směry trvaly na své základní věrnosti marxismu; a není důvodu těmto tvrzením nevěřit. Pro oba směry bylo vyhlašování jednoty s marxismem-leninismem tak přirozené, jako je pro katolíky a protestanty prohlašovat se za křesťany. Ani v jednom, ani ve druhém případě však víra, společná oběma stranám, nenabízí klíč k pochopení rozdílů. Trockého přístupem prolínal opatrný, leč velmi opravdově revoluční optimismus, víra, že kdyby vůdcové praktikovali správnou socialistickou politiku, budou je masy podporovat. Toto přesvědčení bylo skutečně v marxistickém myšlení zakořeněno; a Stalin se proti němu nikdy otevřeně nestavěl. Mezi řádky jeho politiky však lze vyčíst hlubokou nedůvěru v popularitu socialismu, ba co více: základní pesimistický přístup k člověku a ke společnosti. Revoluční optimista spoléhá jako na svou poslední možnost na upřímnou výzvu k lidu, i když zdánlivě beznadějně. Pesimista u moci však těm, kterým vládne, nedůvěřuje. Komunistický pesimista zachází se svou vlastní doktrínou jako s naukou jen pro zasvěcené. Nevěří, že pracující třída je schopna ji přijmout, pakliže, brutálně řečeno, jí nebude vecpána do chřtánu.

Několik týdnů poté, co Zinověv oficiálně zahájil veřejnou diskusi, hovořil Stalin ke komunistům v moskevské dělnické čtvrti Krasnaja Presňa o významu „nového kursu". Otevřeně přiznal, že ve straně to kvasí a že ztratila kontakt se smýšlením v zemi. Příčinu toho viděl v základních organizacích, které přestaly diskutovat o veřejných záležitostech a vzdaly se volební praxe ve prospěch jmenování shora. Chyba vedení, pravil, byla-li jaká, spočívala v tom, že tyto nenormální podmínky včas neodhalilo. „V roce 1917," pokračoval Stalin, „jsme věřili, že vytvoříme komunu, sdružení dělníků, že skoncujeme s byrokracií... Toto je ideál, od jehož uskutečnění jsme ještě daleko... Co je potřeba k osvobození státu od byrokratických elementů... je vysoký stupeň civilizace lidí, naprosto bezpečné mírové podmínky kolem, abychom nepotřebovali velké vojenské kádry... které vtiskují svůj charakter ostatním vládním institucím..." (Toto samozřejmě byl jemný náznak toho, že zdroj zla není ve struktuře strany, ale v armádě, tj. v Trockého resortu.) Špatné stránky této situace mohly být částečně vyřešeny novým kursem. Ale straně nemělo být dopřáno přehánět výhody svobody. Měla se vrátit k volební praxi, ale omezení voleb měla zůstat. Osten Stalinovy řeči byl až v jeho závěru. Někteří kritikové, pravil Stalin, citují na svou podporu Trockého. On, Stalin, neví, jakým právem, neboť on zná Trockého (zde začal být jeho tón téměř uctivý) jako jednoho z těch, kteří trvají na tom, že strana nemá být diskusním klubem, že musí mít akční disciplínu. Jeho výrok měl bezpochyby vyprovokovat Trockého k veřejné diskusi.

Trocký odpověděl otevřeným dopisem komunistům Krasnoj Presni. Důrazně varoval straníky, že bez jejich odhodlaného tlaku na vůdce zůstanou přijatá opatření jen prázdnou literou. Soudil, že je třeba, aby se strana znovu chopila iniciativy a tvořivé práce, kterých se byla zřekla ve prospěch byrokratické mašinérie. Měla uvést v život své právo na kritiku. „Nejdříve ze všeho je třeba vymýtit ze strany ty pozice, které při prvním náznaku kritiky, nesouhlasu nebo protestu by chtěly na člověku stranickou legitimaci, kvůli represím." Trocký apeloval na mládež; a jako by ukazoval na triumvíry, „starou gardu" bolševismu, upozorňoval stranu, že revoluční „stará garda" nezřídka zdegenerovala v byrokraty. Toto se stalo s vůdci reformistického socialismu v Evropě, a může se to stát také s bolševiky. Z tohoto dopisu získala veřejnost poprvé ponětí o rozporech v politbyru.

Pokračování příště

Zpracoval: KAREL KOVANDA

FOTO ARCHIV STUDENT

HOROSKOP

NA OBDOBÍ OD 2. 6. DO 12. 6.

BERAN (21. 3. – 20. 4.)

Z Beranů na tom bude tentokrát především fyzicky nejlépe skupina B. Ale ani o skupinách A a C se nedá soudit, že by na tom byly nějak špatně. Opravdu uděláte nejlépe, když si uvědomíte, že příčiny věčné nespokojenosti je nutné vymýtit především v sobě.

BÝK (20. 4. – 21. 5.)

Býkům udělá nejlépe, když se trochu porozhlédnou. Oni na to totiž dost často zapomínají. Podívejte se na to, co jste udělali vy, ale nezapomeňte si všimnout, co udělali ti druzí. A nemyslíme tu jenom na výkony fyzické. Sklon k depresím je přechodný!

BLÍŽENCI (21. 5. – 21. 6.)

Narozeniny oslavující skupině B bychom měli přijít podle tradice blahopřát s kytičkou vrbiny ženské a snítkou vavřínu. Podniky zahradnictví nás však vrbinou nezásobují a vavřín má dnes trochu jiný význam. Meze vynalézavosti se tentokrát Blížencům nekladou.

RAK (21. 6. – 23. 7.)

Tento týden může začínat „nepříjemnostmi" kolem 5. 6. Rací však budou uzlovým znamením a nebudou-li zbytečně „vystrkovat klepeta", mohou se tomu vyhnout. Raději se však držte trochu zpět a zvláště skupina C by měla programově odpočívat!

LEV (23. 7. – 23. 8.)

Lvi budou v tomto období snad nejlépe aspektovaným znamením, a to na jeho samém začátku a potom ještě těsně kolem desátého! Věříme, že svou možnost nezaspí, a že se zase jednou budou opravdu chovat jako „lvi"! Buďte však ohleduplní k druhým!

PANNA (23. 8. – 23. 9.)

Znamení Panny připravuje svým zrozencům nápadné poklesy fyzické formy. A to skupině C, ale především B! Naopak vnitřně, psychicky na tom budou někteří vyspělejší jedinci přímo výborně. Zaměřte se tedy spíš na teorii, výhledy a plány!

VÁHY (23. 9. – 23. 10.)

Váhy by se mohly dočkat jednoho z mála zatím příznivých období v tomto roce. Váhy jsou však „setrvačné" a někdy jim dost dlouho trvá, než se „rozhoupají". Snažte se udělat ve všech směrech co možná nejvíce, brzo vás čeká nový „pokles formy"!

ŠTÍR (23. 10. – 22. 11.)

Štíři by měli rozhodně fyzicky odpočívat, ale přitom duševně nezahálet. Přílišná fyzická námaha by v nich mohla vyvolávat nevolnost a sklon k onemocnění. V klidném rozpoložení však budou moci velmi kladně využít svého harmonického psychického naladění!

STŘELEC (22. 11. – 22. 12.)

Střelci by si měli „urovnávat" všechno kolem sebe, ale především v sobě! A pečlivě a velmi uváženě! Do budoucnosti na tom záleží víc, než si zatím sami dovedou a mohou představit. Máte možnost se opřít o nové pracovní společníky a společenství!

KOZOROH (22. 12. – 20. 1.)

Kozorozi budou druhým uzlovým „bodem", ale spíš mírně pod normálem. Neměli by na to zapomínat, aby se včas vyvarovali možných nepříjemností i ve svém nejbližším okolí. O potřebný klid se musíte zasloužit především sami! Učte se víc myslet na druhé!

VODNÁŘ (20. 1. – 19. 2.)

Vodnáři na tom budou ve většině tak, že nebudou mít důvody ani k velkým nářkům, ale ani k velkým radostem. Fyzicky se budou nejlépe cítit typy B, to znamená příslušníci druhého dekánu. Máte vhodnou dobu k zpevňování a zabezpečování!

RYBY (19. 2. – 21. 3.)

Příslušníky tohoto znamení svou předpovědí moc nepotěšíme. Projdou období, na které vyhlašujeme „připravenost nejvyššího stupně"! Neradi, ale nic jiného nám nezbývá. Raději své kroky omezte a šlapte jenom uváženě a kam dobře vidíte!

Pozn.: Kritická období budou kolem 5. 6. (možnost depresí a těžkých ztrát!) a kolem 10. 6. (možnost utváření nových svazků a pracovních společenství dlouhodobějšího významu.)

Opakujeme si rozdělení znamení na kladná — mužská a záporná — ženská. Mužská jsou všechna lichá, Beran, Blíženci, Lev, Váhy, Střelec, Vodnář — ženská všechna sudá, Býk, Rak, Panna, Štír, Kozoroh, Ryby.

XXII. Jak jsme si už minule ukázali, pražský orloj je ehloubou Staroměstské radniční věže nejméně od roku 1410. A od té doby, pokud přirozeně v pořádku jde, odbíjí jednotlivé čtvrti a v celých hodinách připravuje divákům sice krátké, ale světově proslulé alegorické představení. Už méně lidí ví, že důmyslné zařízení umožňuje tato předvádění jenom ve dne, to znamená pouze dokud je Slunce nad obzorem. O tom se můžete sami přesvědčit.

Dnes si však všimneme trochu víc horního astronomického ciferníku. Spokojíme se s konstatováním, že projekce užitá k narýsování všech těch složitých a tajemně vyhlížejících čar na základní pevné desce je stereografická (kružnice se promítají opět jako kružnice) a provedená svazkem paprsků vycházejících jakoby ze severního pólu. (U většiny renesančních astrolábů se setkáváme se stereografickou projekcí z pólu jižního!)

Projekce „ze severního pólu" bývá užívána právě na věžních orlojích, protože se předváděné pohyby na nebeské báni jeví divákovi podobně, jako by je pozoroval ve skutečnosti čelem obrácen k jihu.

Na pevné základní stupnici vidíme tři zlaté soustředné kružnice. Největší a nejmenší jsou obratníky Raka a Kozoroha, prostřední znázorňuje nebeský rovník. Procházejí modře natřenou plochou — oblohou. Výstředná neúplná kružnice, která odděluje modrou „oblohu" od hnědočervené „země", znamená horizont Prahy a vlevo je nad ní napsáno „ORTUS" (východ) a vpravo „OCCASUS" (západ). Malá kruhová černě vyplněná plocha ve spodní části desky znamená noc, hnědočervená plocha vlevo nese nápis „AURORA" (svítání) a vpravo „CREPUSCULUM" (soumrak). Za noc považují astronomové ten časový úsek, kdy je Slunce více než 18° pod horizontem. Uprostřed pevné desky je namalována zeměkoule a excentrický střed otáčející se ekliptiky, černého mezikruží se zlatým dělením a zlatými znameními zvěrokruhu je upevněn na čepu, vycházejícím z Prahy. (Nejlepší bude, když si tohle všechno ověříte podle skutečnosti nebo alespoň na dobré detailní fotografii. Kdo má o tyto věci hlubší zájem, toho odkazujeme na velmi obsáhlou zprávu ve „Sborníku pro dějiny přírodních věd a techniky" čís. IX, vydaného nakladatelstvím ČSAV v Praze r. 1984, str. 83—146.)

A nyní si všimneme toho nejdůležitějšího, toho, co nás teď nejvíce zajímá. Na mřížkované zlaté stupnici ekliptiky, dělené silnějšími proužky na třicetistupňová znamení, která jsou dále dělena každé na šest dílků po pěti stupních, se mechanicky pohybují „makety" dvou těles, kterým staří astronomové výstižně říkali „světla", Slunce a Luny. A vzdálenost mezi nimi je právě ten fázový úhel, podle kterého lze určovat pohlaví budoucích dětí. Jak — o tom si povíme příště.